

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

SOCIALĂ, CRITICĂ, ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

— APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ —

Director : C. RĂDULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 22

Duminică 14 Octombrie 1912

Vol. XII

SUMARUL :

NOUTAȚI : *Românism, panslavism, bulgărisim. . . naționalism. — Discuțiuni teoretice asupra cauzelor războiului balcanic.*

ACTUALE

N. DURNOWO: *Rusia și războiul din Balcani.*

CULTURALE

N. EM. TEOHARI: *O nouă sinteză a vieții.*

SOCIALE

ION COSTESCU: *Starea socială a Românilor basarabeni.*

LITERATURA

N. DAVIDESCU: *Bătrânul vagabond (versuri).*

ALOÏSYUS BERTRAND: *Calul mort (cu un desen de Adrian Maniu).*

KNUT HAMSUN: *Strigoitul (trad. din rusește de Lt. Cezăr Sfat).*

CRONICA TEATRALA

LAZĂR COSMA: *„Marșul nupțial“ și „Copil din Flori“ de Henry Bataille.*

INSEMNAȚI : *Antimilitarismul. — Tâlcul unei șezători. — Cercelări noi asupra bătrâneții. — Estetica nouă.*

REVISTA REVISTELOR : *Aviațiunea. — Revista Generală a Invățămintului. — Convorbiri politice.*

MEMENTO

EXEMPLARUL : 25 BANI

ABONAMENTE :

In țară : pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei ; In străinătate : pe un an . . . . . 12 Lei
„ „ pe șase luni (1 volum sau 24 numere) 6 „ ! „ „ pe șase luni . . . . . 7 „

Abonament de probă : Lei 1.50 pe trei luni.

DIRECȚIA : București, Bulevardul Ferdinand, 55 - Telefon 8 66.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, Calea Victoriei, 60 (Pasagiul Imobiliara, 3) - Telefon 30 11.

La Administrația revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpărătorii din provincie vor mai adăoga la costul cărților comandate și un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecțiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—XI. 1.50 lei volumul legat.

Transportul în provincie al acestor volume (V—XI) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol; 1,10 pentru 3 sau 4, vol. și 1.60 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Noii Reviste Române, 15 bani volumul: 3

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. *Sufletul neamului nostru*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. *Contractul muncii*, de D. Negulescu.

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de N. Zaharia.

No. 5. *Psihologia prostului; Prostyl în viața socială; Cerșetorii în haine negre*, de N. Zaharia.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Thomas Carlyle, viața și operele lui, de C. Antoniadă, 3 lei.

Naționalismul, (cum se înțelege—cum trebuie să se înțeleagă) de C. Rădulescu-Motru, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriașului, de C. Rădulescu Motru, 15 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societății de Studii Filosofice din București

Revistă pentru Cercetările de Psihologie teoretice și aplicate la:
Știința dreptului, Pedagogie și Sociologie

Director, C. RĂDULESCU - MOTRU
Profesor la Universitatea din București

Din colecțiunea „Studii filosofice” au apărut până acum:
Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiuni de estetică. Valoarea științei. Organizarea rațională a Universităților. Psihologia martorului. Psihologia industriașului. Știința și energie.*
Volumul II, cu colaborațiunea D-lor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, C. Antoniadă, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Pora, I. F. Buricescu, I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluționarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic. Importanța pedagogică a individualității. etc. Comunicări. Bibliografie.*
Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalității în principalele momente ale culturii. Legea conservării unității sufletului. Persoană și mediu. (Acest volum formează Puterea Sufletească, din Partea I—III).*
Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul Puterilor sociale. Cultura. (Acest volum formează Puterea Sufletească din Partea IV—V).*
Volumul V, cu colaborațiunea D-lor: I. Petrovici, Marin N. Ștefănescu, St. Antim, Mareel T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovianu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica și problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noțiunilor. etc.*
Volumul VI, cu colaborațiunea D-lor: Vladimir Ghidionescu, Marin N. Ștefănescu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia științifică și noile reforme școlare. Criza Logicii. Revista Revistelor. etc.*
Prețul fiecărui volum, e de 6 lei.
Pentru abonații „NOUEI REVISTE ROMÂNE” se acordă o însemnată reducere de preț.
În abonament „STUDIILE FILOSOFICE” împreună cu „NOUA REVISTA ROMÂNĂ” costă 15 lei anual.
Volumul VII din „Studii filosofice” cuprinde:

ELEMENTE
DE
METAFIZICĂ
Principalele probleme ale Filosofiei
Contemporane, pe înțelesul tuturor
de
C. RĂDULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

Ediția populară 4 lei.

Iată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:
Introducere. — 1. Definiția Metafizicii. Științele speciale și Metafizica. — 2. Importanța și utilitatea Metafizicii. — 3. Diferența dintre Metafizica, Artă și Religioasă. — 4. Metafizica și cultura.

Partea I.—Conștiința oglindă. Critica realismului naiv

Capitolul I. — *In fața universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer și pământ în vechea mitologie.—Existența.—Platon și creștinismul.—Știința modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene cari nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufletului.—Omul vierme.
Capitolul II. — *Oglinda conștiinței.*—Asemănarea înșelătoare dintre oglindă și conștiință.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simțurilor.—Solistul.—Rațiunea în opoziție cu simțurile.—Materialismul și idealismul.—Ieni. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influența hegelismului asupra scriitorilor contemporani. Înapoi la Kant!

Capitolul III. — *Valoarea științei.*—Exagerațiunile materialismului.—Relativitatea științei.—Înțelegerea mai complexă a conștiinței duce la concluzia că știința are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea științei.

Capitolul IV. — *Convingerea.*

Capitolul V. — *Logică nouă.*—Acea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru știință.—Știința și hasmu.—Logică din punct de vedere genetic și din punct de vedere formal.—Cestiuni noi pentru Logică.

Capitolul VI. — *Adevăr și minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului și meșteșugul minciunii.—Cum sunt minșii albațecii.—Politica și minciuna.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos și reclama în publicul de sus.—Biruința Adevărului.

Partea II.—Conștiința transcendentă. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant și continuatorii săi.*—Exagerațiunile incurajate de filosofia lui Kant.—Insuficiența filosofiei lui Kant.—Conștiința în genere și conștiința individuală.—Pragmatismul și raționalismul intransigent.—Biologismul.—Iohannes Müller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romantismul. Hegel.—Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înțelegere a filosofiei kantiane.*—Intruderea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficiența încercărilor făcute de a complexa pe Kant.—Cum trebuie înțeleasă importanța pe care o are pentru știință perspectiva kantiană.

Partea III.—Conștiința reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—*Problema eternă.*—Antropomorfismul naiv și buddhismul.—Metafizica raționalistă.—Identitatea între unitatea din conștiința omenească și unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluțiunea identității.—Direcțiunea în care trebuie căutată complexarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—*Personalismul energetic și supra-omul lui Fr. Nietzsche.*—Legea exercițiului. Atențiunea.—Dosebirea dintre conștiință animală și conștiința omenească.—Rolul conștiinței în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocațiunea.

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL.

În țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
" " " șase luni . . . . . 6 "
În străinătate pe un an . . . . . 12 "

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACTIA SI ADMINISTRATIJA :
Bucuresti, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 9)
Telefon 30/11

DIRECTIA : Bulevardul Ferdinand 35
Telefon 8166

No. 22

DUMINICĂ 14 OCTOMBRIE 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

....

Românism, panslavism, bulgăris-m... Naționalism.

Războiul ce se desfășură astăzi în Balcani, este primul mare războiu care se sprijină pe ideea naționalismului.

Războaiele, de până acum, au servit unificării naționalităților, dar ele n'au fost pornite și susținute pe ideea naționalismului. Astăzi, în Balcani, nervul sufletesc al războiului este naționalismul. Bulgarii, Serbii, Grecii, Muntenegrenii se bat, nu pentru a-și dobândi un stat național unitar, căci pe acesta îl au, ci pentru a servi ideii bulgăris-mului, elenismului, slavismului... În fața acestor popoare stă îndârjit islamismul; la spatele lor, gata să le ajute, stă panslavismul; într'o coastă, încă nedumerit ce atitudine să ia, stă românismul... Peste tot, avântul naționalist domină și face să tacă toate celelalte interese politice.

Dinaintea naționalismului au dispărut interesele dinastiilor, interesele economice și chiar cele ale politicianismului. Națiunile cer sânge, cum cereau altă dată zeii, fără să se îngrijească dacă prin aceasta păgubesc pe regi, pe negustorii de marfă sau pe negustorii de vorbe. Națiunile vor să se vadă mari; fie care mai mare de cât toate celelalte. Este timpul gigantismului în aspirațiuni. O Bulgarie mare; o Serbie mare; o Grecie mare; un Muntenegru... mare. Popoarele pe cari, până mai ieri, europeanul cult trebuia să le caute cu lupa pe hărțile geografice, pentru ca să le găsească unde se adăpostesc, astăzi și-au încălțat cismele din basmu pentru a pași peste nouă țări și peste nouă mări...

Pământul începe a fi prea mic și pentru pitici. Bulgăris-mul, ca să se realizeze, *trebuie* să treacă peste islamism. Elenismul, de asemenea *trebuie* să treacă și peste islamism și peste bulgăris-m. Slavismul *trebuie* să treacă peste românism; iar românismul peste bulgăris-m. În goana lor după ideal națiunile trec unele peste altele, fiecare dându-și dreptate sie-și și numai sie-și.

Poate, în definitiv, singura dreptate reală pe lume este aceea pe care și-o dă fiecare națiune în parte.

Bulgăris-mul își are dreptatea lui și numai a lui. Dreptatea unui naționalism în genere nu există.

Atunci de ce Românismul așteaptă dreptatea altora?— *Verax.*

Discuțiuni teoretice asupra cauzei războiului balcanic

Știința cea nouă a sociologiei, dacă n'a adus cu sine alte rezultate mai pozitive, a făcut să crească însă foarte mult gustul de a teoretiza asupra marilor evenimente politice. În special asupra cauzei războaielor, sociologia are multe de spus.

Războiul este un mijloc de întărire a clasei burgheze, — zic sociologii socialiști! Războiul este opera capitaliștilor...

Din actualul războiu balcanic, se vede cât au aceștia dreptate! Marii capitaliști din Europa și din peninsula balcanică în special, jubilează de țî-e mai mare dragul să-i auzi! Până și în țară la noi, bucuria capitaliștilor aproape că debordează. La bănci, la cluburi, la târguri, peste tot, capitaliștii își freacă mâinile, cu cât văd că se grămădesc oștile în Balcani!...

Dacă va ține războiul acesta mult, au să câștige capitaliștii până într'atât, că au să-i scoată banii din casă!

Din nenorocire, nu toți sociologii se împacă cu explicarea dată de socialiști.

Alții, mai serioși, caută cauzele războiului actual în fenomene mai adânci de cum ar fi interesele capitaliștilor. Printre aceștia să găsește și d. C. Stere, profesorul dela Iași. Pentru d. Stere, războiul actual din Balcani este numai o fază a luptei milenare dintre două feluri de civilizațiuni: civilizațiunea europeană din apus, bazată pe marile principii ale revoluțiunii franceze, și civilizațiunea moscovită, fructul întunerecului și al egoismului. Iată ce scrie dânsul în ultimul număr din *Viața Românească*:

«De *Chestiunea orientului* este legată lupta seculară, nu între două mari puteri europene numai, ci între două sisteme, între două concepții de viață, între două idealuri. Dacă astăzi apar, campioni de prima linie, în lupta aceasta, pe de o parte Monarhia Habsburgică, iar pe de altă parte imperiul Țarilor, ea însă în realitate ni se prezintă numai ca faza modernă a procesului de mai multe ori milenar, ale cărui epizoade tragice au fost în decursul vremurilor victoria dela Marathon și căderea Țarigradului sub puterea Turcilor.

«Astăzi, această luptă e colorată de groaznică problemă slavă, în sensul larg al cuvântului, — nue decât o față a acestei probleme.

«Astfel rivalitatea celor două imperii ne apare, în lumina acestui conflict ireductibil între forțele progresului din Apus și forțele reacțiunii din Orient, în adevăr, ca un moment al formidabilei drame mondiale, ca o fază modernă, cum am spus, a necontenitei lupte de atâtea ori milenare între despotismul și stagnațiunea Orientului, pe de o parte, și dorul de viață și toate aspirațiunile civilizațiunii apusene pe de altă parte, — între Asia și Europa.

«Dacă din procesul de descompunere a vechiului imperiu Otoman, care se prelungeste mai bine de un veac, nu s'a putut naște încă pentru toată raiaua creștină din Balcani o așezare definitivă a vieții lor naționale, aceasta se datorește numai faptului că, printr'un fatal concurs de împrejurări, problema locală s'a incrustat într'o problemă mondială, izvorită din ciocnirea năprasnică a acestor mari curente ale istoriei universale.

Iar în ceea ce privește atitudinea României, d. Stere scrie:

«Entre Rusia despotică și cotropitoare și monarhia Habsburgică, de ale cărei destine este legat viitorul atâtor milioane de Români, nu putem stă indiferenți și impasibili Viitorul românismului și chiar al tuturor statelor balcanice atârnă, în mare parte, de îndrumarea pe care fatal e menită s'o ia dezvoltarea interioară a imperiului Habsburgic și în această privință sunt solidare interesele tuturor ramurilor în care s'a împărțit neamul nostru. Iar din partea Imperiului de nord ne amenință veșnic desnaționalizarea și desființarea politică.

«Dacă e cu putință de a coordona dezvoltarea noastră națională, pe de altă parte, cu ființa a patru milioane de Români în sânul imperiului Habsburgic, salvarea pentru cele două milioane de Basarabeni nu poate isvorî decât din stăvilirea avântului panslavist».

Cum se vede, sociologia d-lui Stere este o fină ironie la adresa vecinilor noștri Maghiari. — A. C. C.

ACTUALE

RUSIA ȘI RĂSBŌIUL DIN BALCANI

Opiniunea publică rusească se interesează cât se poate de mult de conduita actuală a României față de răsbŏiul ce-l poartă statele balcanice cu Turcia.

Interesele României, ca putere creștină și doritoare de libertate, care nu se mărginește cu Turcia, reclamă ca ea să păstreze neutralitatea. Dar aceiași Românie, ca Stat liber și independent, e îndreptățită să nu lase liberă dezvoltarea, la fruntariile sale, a unui Stat puternic bulgar, care ar putea ocupa în viitor Dobrogea și cu aceasta să lipsească România dela stăpânirea unei părți din țărmlul Mării Negre. Acest fapt e atât de logic și de natural încât e de prisos să mai vorbim de dânsul. Rusia a creat Bulgaria și a înzestrat-o prin tratatul dela San Ștefano cu astfel de granițe, încât a stârmit indignarea Greciei și Serbiei. Panslavismului bulgăresc i se aduse ca jertfă pământuri populate de greci și sârbi. Diplomația rusească condusă de Prințul Gorceacoff și Conte N. P. Ignatief gândea să ajungă printr'o Bulgarie mare la Bosfor și Dardanele, înființând două Gubernii: *de dincolo de Dunăre și de dincolo de Balcani*, iar apoi să pună mâna și pe o parte din Macedonia sacrificând pe Sârbi Austriei.

Dar întrebarea e ce se face cu România? Să facă ea politică românească, rusească, ori austriacă?

De sigur, întregă lumea rusă ar fi fost adânc recunoscătoare României dacă ea ar fi făcut politică rusească, care ar fi fost în acelaș timp și creștină și cu adevărat românească.

Această politică se rezumă în aceea, ca România liberă să alipească la sine Moldova de peste Prut, Bucovina, Transilvania, Banatul, Aradul și alte pământuri românești cari gem sub jugul maghiar și să intre în confederațiunea balcanică chiar și sub președinția Rusiei.

Dar oare poate să dorească aceasta o diplomație săracă cu duhul și perfidă în acțiunile sale criminale, care vinde pe Sârbi, care dă Eoki și Katorjski din Bosnia și Herțegovina Austriei, care își neagă promisiunea de a da Insula Creta Greciei, care răpește aliatai sale Moldova, apoi României, Moldova de peste Prut, se îndrăgostește îndată cu asasinii setoși de sânge ai creștinilor — Turcii, plecându-se apoi în genunchi dinaintea perfidei Austriei bătută de toată lumea și salvată de Ruși în 1849?

Impotrivindu-se unirei Românilor și Sârbilor (acestora din urmă după acordarea Bosniei și Herțegovinei Austriei) diplomația rusească care lucră pentru crearea unei Bulgarii mari, trimete România peste Dunăre să îndeplinească rolul jandarmului atât de gentil față de Austria și Ungaria.

Noi nu știm ce face ambasada română la St. Petersburg și de ce ea nu vorbește niciodată de pro-

blemele istorice ale României. România n'a fost niciodată dușmana Rusiei și nici nu poate fi. Și apoi însăși Rusia în persoana diplomației sale și a panslavismului său ilegal reprezentat prin Sinodul guvernului, împinge pe Români în lagărul dușmanilor României.

Prin urmare dacă România intră în alianță cu Austria, atunci, sigur că o face pentru siguranța sa proprie și grație acelei politici păgubitoare și desbinătoare de consângeni pe care o duce Rusia în Basarabia, căci Rusia ține aci 3 arhierii-provocatori cari ațâță împotriva moldovenilor și nu dă celor 2 milioane de români dreptul de a-și avea episcopii lor.

Dacă Rusia, nu s'ar fi îndepărtat dela chemarea sa istorică de a liberă de sub jugul turcesc și austro-ungar popoarele balcanice înlesnindu-le unirea, atunci de sigur că în Rusia nu e de loc drept să se vorbească de trădarea României. România fără îndoială va deschide teritoriul său pentru armatele rusești, cari unindu-se cu armata română și sârbă ar putea pătrunde în hotarele Ungariei în acelaș timp, când pe la Vest, trupele rusești ar ocupa Galiția. Dar pentru aceasta e necesară o înțelegere prealabilă. Rusia să cedeze României Basarabia, mai puțin județul Hotinului, să se oblige a împărți Bucovina pe naționalități, lăsând Rusiei populațiunea rutenească. În modul acesta Rusia pierde cele 2 milioane de locuitori ai Basarabiei, din cari 4/5 sunt Români; în schimb, prin alipirea la Rusia a Galiției și a Bucovinei rusești de peste Carpați și de Vest, ea își sporește populațiunea sa cu 5 milioane din cari ruși sunt până la 4.250.000 suflete.

Și astfel România este gata a înlesni realizarea unirei marelui popor rus și rămâne pentru deapurarea prietena și aliata lui. Dar și Rusia în loc să servească intereselor și hrăpirilor Austriei ar trebui să înlesnească uniunea popoarelor: grec, român, sârb și bulgar și apoi și a celorlalti slavi din Impărăția Austriacă.

Iată în ce ar trebui să se cuprindă problema istorică, binefăcătoare, cinstită și măreață a Rusiei, iar nu în subjugarea popoarelor, nu în asuprairea lor, nu în prigonirea Moldovenilor.

Despre actuala politică rusească în Balcani, condusă de un diplomat nu se poate mai neprețuit, Sazonof, se poate spune numai, că e antirusească. Nu mai departe decât la sfârșitul lui August a. c. Sazonof într'o convorbire avută cu un publicist s'a exprimat, că Rusia e slabă, nepregătită, și că el nu se așteaptă la nici un eveniment în Balcani, despre care îl prevenea ambasadorul Austriei la St. Petersburg.

El, în simplitatea sufletului său, nu știa, că ambasadorii Austriei la Petersburg n'au alt rol decât acela de a prosti și de a determina diplomația rusească să-și pună pe cap căciula prostului. Că d-l Sazonof, prin chiar Ministerul de Externe rus, conform tradiției, va lucră pentru Austria—nici nu ne mai îndoiim. Tot așa și Bosnia și Herțegovina au fost vân-

dute în Reichstag de către Gorceacof pentru a deschide Austriei drumul spre Salonic și poate chiar și pentru a planta pe Habsburgi pe tronul Bizanțului și a restabili Imperiul Roman de Răsărit.

În cazul din urmă vorbim de cabinetul Ignatiev din St. Petersburg, în care se rezolvă toate afacerile imperiului și unde, la prea stimata Contesă, la *five o'clock-uri*, se aleg miniștrii, arhierii și alte personaje importante, de puțină distincțiune, cu scopul de a le da posibilitatea să-și facă o carieră.

N. Durnowo

Traducere după manuscrisul rus de Lt. Cezar Sfat

CULTURALE

O NOUĂ SINTEZĂ A VIEȚII

Dacă cercetăm concepțiile de ansamblu în decursul veacurilor, constatăm că ele au oscilat pururea între ceea ce numește spirit și materie. Aceste concepții firește, implică și problema vieții, înțelesul vieții, înțeles pe care-l căutăm totdeauna în vremuri turburi, de neliniște, când răspunsurile tradiționale nu mai satisfac cerințele impuse de progres. De câte ori rațiunea se încearcă să dea, ea singură, răspunsul, se izbește de o dificultate. Inteligența cu reflexiunile ei subtile, înclină a se depărta de lumea exterioară, de datele imediate ale simțurilor, săpând tot mai adânc abisul dintre spirit și materie, abis care ne pune în neputință de a descoperi adevăratul rost al vieții. Impins a privi în el însuși, în propriul lui suflet, omul va căuta aici și numai aici, tot înțelesul traiului. Acest fel de cercetare micșorează însă viața, care nu trebuie și nu poate fi despărțită de lumea exterioară.

Pentru a înțelege lămurit viața, trebuie să căutăm a învinge mai întâiu abisul, contrastul dintre lumea exterioară și suflet, trebuie să descoperim un punct central, un punct de perspectivă, de unde să putem privi totalitatea, ansamblul.

Epoca noastră nu e lipsită de asemenea încercări, dar pluralitatea încercărilor devine ea însăși un motiv de complicațiune. Soluțiile divergează și se contrazic în așa chip, că nimic, poate, nu divide mai mult omenirea, decât eforturile de a obține o concepție de ansamblu asupra vieții.

Concepția religioasă de pildă, pune ca principal punct de sprijin al vieții o lume accesibilă numai spiritului, lumea existenței imediate fiind accesorie și cu totul subordonată celei dintâi. Cugetarea modernă dimpotrivă, leagă viața de existența sensibilă și lucrează cu mijloacele pe care i le pune la îndemână această existență; orice pas făcut dincolo de această limită — existența sensibilă —, este socotit ca o rătăcire.

Aceste chipuri de a vedea împart activitatea ome-

nească în două direcții opuse: tendințele idealiste urmează o direcție; interesele și munca noastră, alta. Pentru acel ce crede că poate să urmeze una din direcții cu excluderea celeilalte, lucru este foarte simplu: el este la adăpostul oricărei îndoeli. Pentru oamenii însă cari stau pe culmile civilizației, lucrul nu se prezintă așa ușor; ei simt că în fiecare credință există o parte de adevăr, deși nu o pot evidenția. Scrisoarea lui Pasteur către Sainte-Beuve, e o dovadă:

„Filosofia mea e datorită numai inimii, spune el, și nu rațiunii; m'afund în aceea ce o inspiră: acele sentimente naturale și veșnice pe cari le înduri la capul copilului ce iubești și pe care-l vezi că-și dă ultimul suflu. În acest moment suprem, este ceva în adâncul sufletului care ne spune că toată lumea nu e tocmai un pur ansamblu de fenomene proprii echilibrului mecanic, eșit din haosul elementelor prin simplul efect al jocului gradat de forțe materiale. Admir pe toți marii noștri filosofi; noi avem, ceștilalți, experiența care îndreaptă și modifică fără încetare ideile noastre, și adeseori vedem că natura, în cele mai mici ale ei manifestări, este altfel făcută decum am presupus-o noi”.

Până să se ajungă la o conciliare sau unificare, noi oscilăm îndoelnic dela o tendință la alta, de unde o neliniște, o nesiguranță, care paralizează și oprește orice avânt mai larg. Dificultatea vine mai ales de acolo, că nu există măcar o singură stare de lucruri neted determinată, un singur punct care să stea mai sus de orice interpretare, de orice arbitrar.

În actualele mișcări se simte totuși o tendință către o viață nouă, a cărei scop îndepărtat nu trebuie să ne facă a crede nefolositor, ceea ce se săvârșește astăzi ca o simplă pregătire.

O însemnată străduire de a defini această tendință, am întâlnit într-o lucrare a lui Rudolf Eucken, profesor la universitatea din Iena, lucrare care a fost tradusă și în franțuzește¹⁾. Eucken analizează toate sistemele de unificare din trecut și din prezent, sisteme cari nu trebuie să fie înlăturate ca niște simple imagini. Încercarea lor de a cuprinde întreaga viață, înfățișează facultățile omenești în dezvoltarea lor caracteristică, arătând totodată și rezistența lucrurilor. De aici pot rezulta experiențe de o netăgăduită valoare, fiindcă acele sisteme cu greu ar fi putut uni atâtea suflete și însufleți atât de adânc starea lucrurilor omenești, dacă n'ar fi avut un oarecare conținut de adevăr. Să vedem, după Eucken, care este acel conținut, partea de realitate adică, care stă deasupra schimbării sistemelor.

I

Idealismul, ca și religia, pune viața într-o lume invizibilă, având în adâncul ei o putere creatoare particulară. Idealismul unește omul cu universul, dar procurându-i un scop și o situație particulară. În timpurile moderne însă, lumea exterioară capătă o autonomie fără exemplu în trecut, progresul științelor exacte a gonit din ea orice element psihic, desem-

¹⁾ Rudolf Eucken, *Le Sens et la Valeur de la Vie*. (Felix Alcan, Paris, 2 fr. 50 vol.).

nând o sumă de alte energii cari înlănțuiesc energia omului. Omenirea pune stăpânire pe realitatea vizibilă, și aici caută ea înțelesul vieții. Aici, de asemenea, se întâlnesc și puncte de sprijin mai numeroase pentru activitatea omului. Starea de lucruri pe care înainte el o primea ca pe un destin inevitabil, începe a se lăsa să fie schimbată prin eforturile lui. Activitatea se desface din ce în ce mai mult de scopurile individuale, pentru a deveni autonomă, centru de viață. Succesiunea timpurilor și suprapunerea forțelor se unesc într-o acțiune comună, care înaintează și nu recunoaște limite definitive, fiindcă contactul acțiunii cu lucrurile produc totdeauna noi posibilități.

Sistemul naturalist n'a putut lua ființă decât după ce elementul psihic a fost alungat din concepția naturii. Contrar interpretării religioase și idealiste, principalul scop al cercetărilor sale este de a înțelege natura mai obiectiv. Orice proprietate interioară, orice efort intelectual sunt îndepărtate din natură ca niște falsificări, natura nefiind decât un imperiu de masse și eforturi fără suflet, al cărui destin se îndeplinește în forme simple, regulate și necesare, după legi neschimbătoare, fără a se preocupă de fericirea omenirii. Natura aceasta însă, se amplifică până devine universul care absoarbe și pe om. Științele naturale au descoperit noi legături între natură și esența omului, iar teoria evoluției îngăduie de a ajunge la o unificare completă.

În vechiul mecanism, sufletul este exclus din natură; monismul modern îl introduce din nou, sprijinindu-se însă cu totul pe alte considerente. Dacă omul aparține de sus și până jos naturii, existența sa nu poate să fie decât conformă cu viața naturii; ceea ce omul are comun cu natura, devine miezul ființării și determină caracterul vieții lui. Din această unificare rezultă un aspect nou: acum, pentru prima oară, se ține socotă de condiționarea activității psihice de către fizic, de puterea elementară a impulsivității naturale, de instinctul de conservare, de acțiunea excitantă și stimulantă a luptei pentru trai, de vasta extensiune a unei activități oarbe și fără scop până în domeniul omului. Pe când toate acestea se unesc în vederea unei acțiuni comune, se produce un tip de viață particulară, capabilă să imprime urmele sale în activitatea spirituală însăși. Strânsa înlănțuire a vieții cu starea de fapt a naturii apare aici ca o orientare către o viață mai sinceră și mai viguroasă.

Concepția monistă totuși nu ne poate arăta înțelesul și valoarea vieții. Ea unifică omul cu natura, dar această unificare o face cu ajutorul unei activități spirituale și, în această activitate, aspectul sub care se prezintă viața, forțele ce ea dezvoltă, exigențele ce ridică, sunt incompatibile cu facultățile unei ființări în stare de pură natură. Activitatea spirituală naște din cugetare, prin ea omul se pune în fața naturii, o privește în ansamblu și studiază raportul

dintre ea și dânsul: cine face aceasta e superior purei naturi și nu se poate considera ca o simplă rotiță în mecanismul ei. Și după cum cugetarea părăsește detaliul pentru a îmbrățișa ansamblul, tot așa ea pune activitatea intelectuală deasupra impresiunii sensibile, activitate, care tinde să transforme tot ceea ce îi vine dinafară. Lumea învățatului, cu preschimbarea naturii în forțe, raporturi, legi, nu diferă ea oare esențial de lumea pe care ne-o relevă simțurile? De aici insuficiența de a prinde numai prin gândire, întreaga și adevărata realitate.

Naturalismul pur nu primește nici o concepție care depășește experiența. Dar impresia sensibilă pe de altă parte, nu poate prinde experiența în general, ansamblul, pentru a extrage o concepție a lumii,—aceasta stă numai în puterea cugetării. Naturalismul nu are o unitate coerentă, și acolo unde lipsește o astfel de unitate, mărimi de felul celor ca convingeri, stare de spirit, personalitate, caracter devin niște simple himere. El se întemeiază pe datele științei pentru a mări precizia conceptului adevăr; dar cum putem noi avea o știință și un adevăr acolo unde nu există decât o simplă juxtapunere de indivizi independenți, cu concepții diferite și susceptibile de a se schimba la nesfârșit? Media opiniilor pe care o aduce existența în comun poate oare să fie considerată ca adevăr?

Naturalismul lasă viața interioară în stagnare. Acolo unde realitatea e redusă la niște simpli atomi izolați, dispare orice comunitate interioară, orice înțelegere dela suflet la suflet, orice adevărată dragoste. Individul rămâne cu desăvârșire izolat în incomensurabilitatea universului. Orice acțiune n'are alt rost decât a conserva existența fizică și a o face cât mai plăcută posibil. Dacă procesul universal ar tinde ca noi să nu avem alt țel decât propria noastră conservare fizică, ca și cea mai primitivă ființă organizată, nefiindu-ne dat să aducem nimic deosebit,—atunci întreagă istorie a omenirii, cu producțiunile sale noi și cu încercarea de a ridica un templu de cultură în fața naturii, ar deveni o grozavă rătăcire.

Să admitem că omul nu este decât o mică fărâamă a naturii, un punct de tranziție al unui proces fără suflet, care, ca orice viață planetară superior organizată, este fatal menită să dispară. Mai poate fi atunci vorba de un scop, de o valoare? O clădire, apoi surpare; o devenire, apoi neant.

Naturalismul are meritul de a fi pus în evidență valoarea faptelor și de a fi arătat strânsa legătură dintre om și natură. El greșește însă și depășește drepturile sale când impune ca mijloc și scop vieții, faptele și numai faptele, interzicându-i orice eforturi către ceva superior.

II.

Fiindcă existența unui Dumnezeu devine tot mai nesigură pentru om, fiindcă puterea rațiunii universale slăbește în ochii săi, fiindcă natura, deși mai

aproape exterior de dânsul, îi este totuși inaccesibilă lăuntric, el nu poate găsi înțelesul vieții nici în religie, nici în idealism, nici în materialism. Rămâne să caute o orientare în el însuși, în propriul său suflet. Acesta e un nou punct de plecare. Până acum omul își organizează viața sub influența unei lumi invizibile: Dumnezeu sau rațiunea universală, — lume, care-i stăpânește existența și-i indică scopul; de astădată, pentru prima oară, el aparține existenței imediate, pe care poate s'o desvolte în toate direcțiile fără mijlocirea unei lumi invizibile.

Orientarea trebuie căutată în om; dar în care om? În comunitatea ce implică faptul însuși al existenței sociale, în unirea forțelor pentru viața colectivă, sau în indivizi, în izolarea și nesfârșita lor varietate? Atragerea sau respingerea reciprocă a indivizilor, suma sau diferența forțelor, determină ele caracterul vieții noastre?

Dacă comunitatea este în primul plan, atunci ansamblul trebuie să fie superior, să plutească deasupra oricărui arbitrar sau aberație individuală; individul trebuie deci, din punct în punct, să se adapte totalității, ansamblului; trăsăturile ce-l particularizează trebuie să dispară și să facă loc trăsăturilor generale pe cari le desvoltă colectivitatea, trăsături cari urmează a fi sustrate dela variabilitatea indivizilor și timpului.

Dacă se dă precădere individului, scopul atunci reșede în desvoltarea personalității, în eliberarea ei de orice contrazicere, pentru a dobândi o viață cât mai mobilă și fluidă, nelegată de fixitatea convențională a lucrurilor.

Aici, ori dincolo, stă miezul existenței omenești? În comunitate ori în indivizi? Un examen amănunțit va arăta că adoptarea exclusivă a unuia sau altuia din aceste două tipuri de viață, îngustează cu desăvârșire viața și-i ridică orice înțeles.

Civilizația socială țintește în deobște să asigure existența colectivă, prin o organizație mai liniștită, lipsită de frământări, ușurând mizeria prin o mai dreaptă repartiție a bunurilor materiale. Aceasta însă nu e îndestulător, căci proprietatea materială nu face pe om fericit. În vreme ce alungăm un dușman, mizeria, un altul îi ia locul, poate și mai primejdios: golul și urâtul, împotriva căreia civilizația nu are nimic de opus. Civilizația socială nu perfecționează interiorul omului, căci, din condițiile și limitele ei, face condițiile și limitele acțiunii spirituale.

Acțiunea spirituală nu poate fi fecundă decât dacă se desfășoară pentru ea însăși cu toată abnegația. Civilizația socială face din ea numai un instrument în vederea bunului trai, supunând-o concepturilor utilitare; conținutul ei e considerat ca un simplu accesoriu. Comunitatea socială nu cunoaște un tribunal superior tendințelor și opiniunilor sale; cantitatea ține locul calității, mijlocia oamenilor se erige în judecător al binelui și răului. Cu toate îmbunătățirile exterioare și de detaliu, ea nu încetează de a apăsa

originalitatea și libera expansiune a personalității, punând în opunere viața societății cu viața individului și, prin aceasta, găsindu-se în imposibilitate de a ne da o concepție de ansamblu asupra vieții.

Infrângerile vieții sociale au avut ca urmare desvoltarea individualismului. Civilizația individualistă înlătură automatismul și tot ceea ce este o constrângere a psihicului vieții. Ea împinge individualitatea pe primul plan și, la stabilirea raporturilor, stăruie mai ales în formarea particularității și diversității. De aci rezultă o supra creștere de libertate și vigoare, o bogăție de cultură, o mobilitate care pătrunde în toate ramificațiile existenței.

Dar tot acest câștig nediscutabil, care contrastează cu conglomeraturile întinse și nivelările civilizației sociale, nu răspunde la întrebarea dacă viața, ca ansamblu, capătă înțeles și valoare. Civilizația individuală tinde să cuprindă viața, dar să o cuprindă în stări izolate, nu în totalitatea ei.

Civilizația omenească, nici într'un sistem, nici în celălalt, nu poate da un înțeles vieții. Golul din aceste sisteme este adesea ascuns de lupta neîncetată între cele două tendințe, cari, după timpuri, au avut pe rând preponderența. Din acest flux și reflux n'a rămas nici un conținut de adevăr, căci ceea ce a fost bun pentru o epocă, s'a dovedit a fi nepotrivit pentru alta.

III.

Soluțiunile trecute privitoare la scopul și valoarea vieții au devenit insuficiente, fiindcă situația istorică a spiritului impune exigențe cari nu se mai pot mulțumi cu răspunsurile tradiționale. Noi, astăzi, voim să întemeem toate cugetările și toate acțiunile pe activitatea și experiența noastră personală; nevoia însă de a găsi o unitate care să treacă dincolo de conceputul cel mai general al vieții, nu o putem înlătură. Această nevoie se desprinde din întreaga mișcare a istoriei universale; ea dăinuiește pe toate culmile efortării omenești. Elenismul, în cea mai desăvârșită desvoltare a lui, a creat o sinteză de viață artistică, pe care o impunea tuturor direcțiunilor vieții. El trată viața ca o operă plastică stabilind un scop și un principiu organizator. Soluția artistică a trebuit să cedeze locul sintezei etico-religioase a creștinismului, care înfățișează o altă parte a realității. Această sinteză a fost apoi înlocuită cu sinteza dinamică a timpurilor moderne, în care creșterea nelimitată a forței, exterior și interior, desvoltarea tehnică și cultura intelectuală, progresul pentru progres, a devenit scopul scopurilor. Ea pune toată viața în forță, dela desvoltarea căreia așteaptă o complectă desvoltare a sufletului.

Din ce în ce însă simțim că lucrul nu e tocmai așa simplu, omul nu se absoarbe în întregime în forță, în fața lui se ridică stăruitor însemnata chestie a sensului desvoltării. De aici porcede dorința unei noi sinteze a vieții.

Afirmările și negările din trecut, epocile de acțiune creatoare și epocile de critică ne apar ca niște aspecte diferite ale unei mișcări de ansamblu, care se săvârșește în viața spirituală însăși. Ea își caută caracterul și conținutul în domeniul omului; însă, ne găsim aici pe deplin, face alte încercări, se menține în afirmare și negare, dezvoltându-se din ce în ce mai mult pentru a produce o realitate. Toate acestea la un loc formează o nouă pozitivitate, dar o pozitivitate de altă natură decât cea a impresiunii sensibile. Naște acum întrebarea dacă viața omului se scurge întregă în interiorul naturii, sau dacă nu cumva ea dezvoltă dincolo de natură un caracter particular. Că omul aparține mai întâi naturii și lăuntric, nu încapă îndoială: ea îl înconjoară nu numai de afară, dar pătrunde și în viața sa psihică, căci aceasta nu e decât o parte din seria raporturilor reciproce ale elementelor din natură. Un examen mai amănunțit arată însă, că viața psihică tinde să depășească această serie de raporturi și că în toate ramificările ei însemnate, cunoștință, sentiment, aspirații, ea sparge cadrul în care o închide procesul naturii, manifestând față de aceasta un caracter particular.

„Dacă omul depinde de natură, spune A. France, și ea depinde de el. Ea l-a făcut; el o refacă. Fără încetare el frământă din nou pe străvechea lui creatoare, și-i dă un chip pe care ea nu l-a avut înaintea lui”.—Cu ajutorul cugetării, omul poate să se impună lumii înconjurătoare și să-și dea seamă de raportul ce-l leagă de ea; aceasta arată că sufletul lui se bucură de o autonomie lăuntrică.

În noi se petrece ceva care stă deasupra interesului, deasupra subiectului și obiceiului, deasupra forței și materiei, ceva care contribuie la dezvoltarea spontană a ansamblului cu tendința de a produce conținuturi și valori nouă. Acel ceva nu e o acțiune a omului așa cum ni-l arată experiența, căci acțiunea omului pur și simplu rămâne totdeauna orientată tot către om, către bunul său trai, pe câtă vreme acel ceva, coprinde o impulsie tinzând a ridica omul deasupra sferei pur omenesti. Orice acțiune în vederea bunului trai apare din cale afară strâmpță față de această tendință care îndeamnă omul să întreprindă o luptă chiar împotriva felului lui de a fi, să rupă adică cercul său pur omenesc.

În domeniul omului se produce astfel o mișcare cu tendința de a transforma individul cu totul, punându-l în conflict cu felul său obișnuit de a fi; mișcare ce aspiră să despartă viața de ființa izolată, pentru a o constitui într-o lume autonomă care să cuprindă și să îmbrățișeze tot ceea ce o înconjoară. Această lume autonomă — viața — implică necesitatea de a se ridica la o realitate superioară omului, realitate la care el ia parte dar care nu răsare din el însuși. O astfel de realitate arată că el e introdus

într'un proces vital creator, că în viața spiritului există un proces cosmic în care universul se manifestă ca un ansamblu viu și desăvârșit.

Conținutul vieții e format deci într'un mod particular, prin faptul că viața nu urmează întocmai calea trasă de natură, nu se clădește pe o progresie liniștită, nu este, cu alte cuvinte, o simplă adaptare sau combinare de procesuri psihice individuale, ci ceva esențial superior, o activitate creatoare având ca origine forța ansamblului și mergând spre cucerirea unei realități de alt grad.

În vreme ce noi ne lăsăm duși de existența imediată, care se scurge în atingeri izolate cu lumea exterioară, se produce astfel o orientare către concepția unei lumi, unei vieți, în care elementul nou e ceva mai mult decât un simplu plus. Această viață spirituală cu caracter universal, nu este o proprietate a omului pur, e independentă, autonomă, numai așa poate ea să impună omului o luptă contra caracterului și naturii omenesti, împingându-l dincolo de subiectivitatea sa.

Acest aspect total al realității este negreșit enigmatic, și toate încercările de a-l exprima în formule clare n'ar folosi decât să-l întunece și mai mult. O astfel de greutate însă nu trebuie să facă îndoelnică apariția noii vieți. Nu ceea ce este mai simplu este scopul omului, ci ceea ce este mai adevărat. A face altfel, înseamnă a face ca naturalistul care ar respinge un grup de fenomene și l-ar lăsa neobservat, sub cuvânt că nu încapă în schema conceptelor și teoriilor tradiționale.

N. Em. Teohari

Înștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „*Noua Revistă Română*”, că am pus din nou în vânzare colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX, X și XI din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe prețul excepțional de lei **1,50 fiecare volum** (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume; lei 1.10 pentru 3 sau 4; și lei 1.85 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pagini variate și mereu de actualitate.

Tabla Generală de Materii a Revistei, care formează un neprețuit mijloc de cercetare pentru intelectualii de orice categorie, se află anexată la fiecare volum. — Pentru cei ce vor să cunoască dinainte cuprinsul acestor volume, Tabla de Materii se trimite gratuit, la cerere.

Comenzile, făcute pe cotorul mandatului cu care se vor trimite sumele de mai sus, vor fi înaintate administrației revistei.

S O C I A L E

STAREA SOCIALĂ

ROMÂNILOR BASARABENI¹⁾

Astăzi poporul Moldovenesc de sub dominațiunea Rusiei cuprinde două pături sociale bine distincte una, de alta prin năzuință de cultură și de viață socială.

Una este cea care, adăpându-se la cultura rusească, s'a înstrăinat de noi cu totul, și, ceea ce-i mai dureros, servește acolo drept cel mai docil instrument în conducerea acțiunii de opresiune și împiedicare a oricărei încercări de cultură națională românească.

A doua pătură a Moldovenilor basarabeni o formează imensa mulțime a poporului Moldovenesc care trăește nu numai pe teritoriul dintre Prut și Nistru, ci și dincolo de acest hotar până la Dnipru și pe malul Mării Negre până în Caucaz și de acolo mai înainte până la locurile depărtate sibériene și Manciuriene. Ea este aceia care suportă cea mai cumplită opresiune și totuș de un veac rezistă cu eroism tuturor încercărilor de rusificare.

În tot cuprinsul Basarabiei de azi, nu există nici un fel de școală românească, laică sau religioasă, de stat sau particulară, nici la sate, nici la târguri ca și în întreaga Rusie pe unde viețuiesc frați de ai noștri. Statul rusesc nu îngăduie să se facă nici măcar un curs cât de elementar al limbei române în școlile primare sau secundare de acolo, pe lângă limba rusească sau celelalte limbi străine ce se propun liber și acolo ca și la noi. Mai mult: Neamurile străine din Rusia: Evreii, Tătarii, Finlandezii, Polonii, Circazienii ș. c. l., au voie pe lângă școli, să se închine lui Dumnezeu în limba lor maternă; numai fraților moldoveni le este oprit acest lucru.

Numai la cimitir, acolo, sub cer liber, la groapa mortului, departe de strășnicia jandarmului oficialității și numai după insistența familiei îndoliate, dacă vreodată mai îndrăznește preotul ca să zică cu jumătate gură, „*Veșnica pomenire*“ în românește!

În sfârșit, nu se tolerează nimic care ar înlesni vreun fel de cultură națională moldovenească. Nu există nici un ziar cu adevărat românesc, care să contribuie la înălțarea culturii românești sau să apere dreptatea cauzei fraților noștri. Este adevărat că la Kișinău apare acum o revistă bisericească „*Luminătorul*“, în moldovenește, dar ea este scrisă numai cu litere chirilice și nu se publică într'insa decât subiecte pur religioase, servind astfel mai mult de momeală pentru moldoveni, ca să-și dea copiii pe la școlile rusești și să poată ceti apoi și revista moldovenească, după ce prin acele școli li se vor învenina sufletele cu duhul trădării de neam.

Iată câteva din mijloacele pe cari Oficialitatea

Sfintei Rusii le întrebunțează pentru desnaționalizarea fraților noștri.

Sunt acum vreo patru ani, când se răspândise vestea, de altfel publicată și prin ziarele rusești, că înfârșit Impăratul Nicolae II s'ar fi milostivit și că va da voie să se oficiere românește prin bisericile Moldovenilor. Un preot român, dintr'o comună a județului Ismail, nu așteaptă sancțiunea vestii și s'apucă să slujească în biserică românește. A doua zi, el dispăre din sânul familiei și nici până în ziua de azi nu se știe ce s'a făcut cu dânsul, e viu sau mort!

Alt fapt: Oficialitatea Sfintei Rusii a târât mii din frați de ai noștri în Manciuria, în războiul Ruso-Japonez, unde, punându-i mereu în primele rânduri de bătae, au pierit dintre dâșii *patrusprezece mii*. Numai la Liao-Jang au căzut mai bine de *cinci mii*, la prima ciocnire! Cei rămași în viață, schilodiți, în cea mai mare parte, întorcându-se în Basarabia pe la vetrele lor, s'au adresat guvernatorului ca să li se înlesnească oarecum traiul. Drept răspuns de mângâiere și de alinare a suferinței lor li s'a dat câte o placă patrată ca să o atârne de grumaz, și care să le dea dreptul de a cerși!

O altă măsură: În Dobrogea există mănăstirea „Cocoș“ și la hramul acestei mănăstiri, prin Maiu, în fiecare an veneau unii din basarabeni ca să se închine măcar odată pe an lui Dumnezeu în graiul părinților noștri. În anul acesta li s'a interzis și acest mijloc de comunicare cu noi. Prea sfințitul Nifon, Episcopul Dunării de jos, trecând în anul acesta dela Galați spre Isaccea, pe timpul opririi vaporului lângă Reni, a văzut acolo o mare mulțime înghenunchiată pe malul Dunării și care prin semnul crucii și alte gesturi îi imploră o intervențiune la autoritățile rusești, ca să-i îngăduie libertatea de a merge la hram. Prea Sfinția Sa a intervenit, dar totul a fost în zadar.

Pe când, astfel, în Basarabia frații noștrii se află într'o asemenea stare culturală și socială, pe când acolo se desfășoară asemenea măsuri, ca din senin s'a produs un eveniment, care ne-a surprins pe toți cei cari ne aflăm în *Organizațiunea culturală a Românilor basarabeni din țară*, și ne-a umplut sufletele de cea mai legitimă îngrijorare.

Cu prilejul aniversării de 50 de ani de carieră militară a Majestății Sale Regelui nostru, Majestatea Sa Țarul Rusiei I-a trimis telegrama următoare:

„Astăzi, cu prilejul aniversării a 50 de ani de serviciu al Majestății Voastre Regale, împins de un sentiment de sinceră recunoștință pentru serviciile, pe cari Țara Voastră le-a adus Rusiei în gloriosul an 1877, când: Majestatea Voastră, în fruntea vitejei Sale armate, a luptat alături de neuitații mei tată și bunic, pentru aceeași cauză atât de scumpă ambelor noastre națiuni și recunoscând înaltele calități militare ale Majestății Voastre, li confer bastonul de mareșal al armatei mele, ca o recunoscătoare amintire a frăției de arme dintre popoarele noastre, și ca semn de adânc respect pentru vechiul nostru aliat“.

(ss) NICOLAE.

1) Comunicare făcută la Congresul Asociațiunii Române pentru înaintarea și răspândirea științelor, ținut în Galați.

Cum poate să răsune în sufletele noastre această manifestare atât de neașteptată față de tragedia seculară ce pare că nu mai are sfârșit cu frații noștri de pe pământul smuls din trupul Moldovei?

Ce raport poate avea această nouă manifestațiune de dragoste a sfintei Rusii, cu serbările nesăbuite ale potențailor Oficialității ruse dela Kișinău din 16 Maiu trecut? Prevestește ea oare noi nenorociri neamului nostru?...

Din istorie cunoaștem cum sfânta Rusie prin vorbe ne-a arătat totdeauna o mare dragoste și solitudine, vorbe cari din nefericire niciodată n'au corespuns cu urmarea faptelor.

Așa a fost în 1806, când ea a încălcat teritoriul țării cu oștile sale, sub pretext de a protegii creștinii ortodoksi contra jafurilor și a cruzimilor răvrătitului pașă turcesc Pazvantoglu și a Pazvangiilor săi. În fond însă sfânta Rusie a urmărit altceva: N'a părăsit pământul țării noastre, până ce în 1812 n'a răpit mai mult de jumătate din teritoriul Moldovei întins între Prut și Nistru și având peste 45.000 kilometri patrați întindere, pe când restul Moldovei dela Prut până la Carpați are numai vreo 38.000 kilometri patrați. Și numai cu atât nu se mulțumește ci despoaie provincia de orice autonomie și libertate politică și culturală, deslănțuind acolo cea mai grozavă teroare.

La 1877, Sfânta Rusie își trimite iar armatele peste Prut la noi, încheind o convențiune cu guvernul român, prin care Țarul Alexandru II se obligă a *menține și a face ca să se respecte integritatea teritoriului său*. Dar după ce oștile rusești sunt zdrobite de Osman Pașa, și după ce oștile noastre, reintrând în luptă, schimbă soarta războiului, — care a fost răsplata din partea Sfintei Rusii?... Ni s'au răpit iarăși cele trei județe din sudul Basarabiei!

Iată pentru ce noua manifestațiune de dragoste a Sfintei Rusii, cu telegrama arătată, ne-a pus pe noi cei dela *Organizațiunea culturală a Românilor Basarabeni din Țară* în nedumerire și îngrijorare.

Până la aflarea adevăratului înțeles al acestei telegrame, *Congresul Asociațiunii Române pentru înaintarea și răspândirea științelor* are însă un minunat prilej de a se manifesta într'o formă oarecare pentru răspândirea culturii românești și printre frații noștri Basarabeni.

Manifestarea aceasta ar fi de mare folos, mai cu osebire acum, când și în Rusia s'a produs un curent favorabil fraților noștri, pentru încetarea prigonirilor împotriva culturii românești, pentru libertatea fundării de școli românești, și pentru învoirea slujbei în biserică, în românește, — curent al cărui ecou a pătruns chiar și prin presa rusească.

Manifestarea aceasta s'ar putea face de orice altă Asociație Culturală din lume, cu atât mai mult de una românească și de sigur că ea va avea aprobarea întregii lumi civilizate.

Ion Costescu

Directorul Organizațiunii Culturale
a Românilor basarabeni

LITERATURA

Bătrânul vagabond

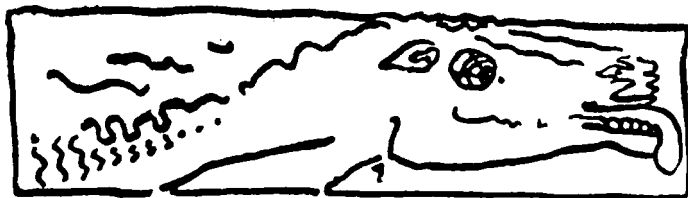
*Bătrânul vagabond s'a desfacut
De greul vaporeaselor himere,
Și 'ndeminurile lor de efemere
In inima-i bolnavă au tăcut.*

*Avânturile-adânci de-odinioară
Se 'ntunecă pe nesimțite, ca
Un cântec vechi ce s'ar 'ntuneca
Pe niște strune ude de vioară.*

*De-asupra cerul e strălucitor
De frigurile verei, și 'n natură
Pulsația vieții ei murmură
Și-o proiectează 'ntreagă 'n viitor;*

*El însă-i obosit și 'n așteptarea
Odihnei, crede că vieța-i grea,
Și-ar vrea un colț de cimitir și-ar vrea
Să poată să-și plătească 'nmormântarea.*

N. Davidescu

CALUL MORT

*Le fossoyeur:—je vous vendrai
de l'os pour fabriquer des boutons.
Le pialay:—je vous vendrai de
l'os pour garnir le manche de vos
poignards.*

La Boutique de l'Armurier

Maidanul! și 'n stânga, în verdeța de trifoi și de fucernă, gropile unui cimitir; în dreapta spânzurătoarea atârână, și cerșește drumeților ca o ciungă.

Pe asta, omorât ieri, l'au sfârțecat lupii și l'au sfâșiat în fășiute atât de lungi grumazul, în cât l'ai zice încă împopoțat pentru calcadă, cu buchete de panglici roșii.

În fiecare noapte, de îndată ce va vineți luna cerul, hoitul o să-și ridice sborul, încălecat de o ghi-citoare care o să-l împinteneze cu ascuțimea osului dela călcâi, și adierile au să șuere în vâgăuna coas-telor ca dintr'o orgă.

Și dacă în tăcerea acelei ore, vreun ochi neadormit ar fi, căscat în vreo groapă din câmpul liniștei, de îndată închide-s'ar, fricos, ca să nu vadă un spectru în stele.

Iată că însăși chiorenia lunei, care 'și clipește ochiul, nu mai luminează din cadelnița-i plutitoare, decât pentru câinele sorbit și vagabond care lepă-este apa eleșteului.

Aloisyus Bertrand
în românește de A. M.

STRIGOIUL

În copilărie am petrecut câți-va ani la unchiul meu, preotul din Nordland. Grele vremuri au mai fost pentru mine acestea: trudă amarnică, bătăi în toate zilele și numai foarte rar sau chiar de loc timp liber pentru joc și odihnă. Unchiul se purta cu mine foarte aspru; puțin câte puțin mi se luaseră toate și nu-mi mai rămăsese decât o singură plăcere: mă furișam încetșor de acasă și mă desfătam în singurătate. Dacă se întâmpla câte-odată să am un moment liber, mă îndreptam atunci spre pădure sau intram în cimitir, unde rătăceam printre cruci și morminte, visam, dădeam sbor slobod gândurilor și vorbeam cu mine însu-mi.

Ferma preotului aveă o pozițiune nespūs de încântătoare, situată chiar pe fârmul torentului Hlimn, care curge cu repeziciune în mare într'o albie largă și presărată cu bolovani imenși. Torrentul vuiă neîntrerupt ziua și noaptea, cântecul lui nu mai încetă niciodată, iar valurile sale se urmau unele pe altele cu aceiași iuteală iarna ca și vara.

Pe vârful colinei se găseă biserica și tot aci eră și cimitirul. Biserica eră de lemn, veche și aveă forma unei cruci. Cimitirul eră pustiu, iar pe morminte niciodată nu erau flori; numai dealungul împrejurii de piatră creșteau niște rugi frumoși de smeură cu fructe mari succulente, nutrite din pământul gras al mormintelor. Cunoșteam pe dinafară toate mormintele și toate inscripțiile și făceam adeseori între altele reflecțiunea, că crucile cele noi, la început drepte, cu vremea începeau a se aplecă într'oparte, iar în cele din urmă, după vre-o noapte vijelioasă cădeau definitiv la pământ. Dar dacă pe morminte nu se aflau flori, în schimb însă, vara, întreg cimitirul se acopereă cu o iarbă minunată. Iarba eră atât de înaltă și așa de deasă, încât așezându-mă pe ea, ascultam adesea șgomotul vântului care străbăteă printre tulpinele neobișnuit de groase ale orzișorului care mă acopereă până la brâu.

Uneori printre aceste murmure, se ridică deodată împreună cu sunetul clopotelor dela biserică, și hruitul urlătoarei (moara satului), care se răsfrângeă strident în mijlocul sbucniturilor vântului: și șgomotele aceste de fier ruginit se împrăștiau jalnic prin tot cimitirul. Părea că ar fi fost scrâșnetul unor dinți de fier îmbucați unii într'alții.

Adesea, când în cimitir lucră groparul, mă duceam să stau de vorbă cu el. Eră un om posac, care nu râdeă decât foarte rar, dar care pe mine mă alintă și uneori pe când stăteă în fundul groapei și aruncă cu lopata pământul afară, mă prevenea să mă feresc puțin pentrucă în lopată se afla vre-un os mare sau vre-o hârcă cu dinții rânjiți.

Foarte de multe ori găseam pe morminte oase și bucăți din pânza morților, pe cari le îngropam numai decât în pământ—așa după cum mă învățase groparul. Eram așa de obișnuit cu aceasta, încât nu încercam nici cel mai mic sentiment de desgust când atingeam cu mâi-

nele mele aceste rămășițe omenești. Dedesubtul bisericii, într'un ungher al subsolului, eră un fel de criptă, unde fuseseră aruncate unele peste altele o grămadă de oase de ale morților. În această criptă mă duceam adeseori și meșteream câte ceva sau așezam pe podea oasele, făcând cu ele diferite figuri.

Odată găsii în cimitir un dinte. Eră un dinte din față, un dinte neobișnuit de alb și sănătos. Aproape înconștient îl ridicai și-l băgai în buzunar. Voiam să fac ceva din el, să-l ascut și să fac dintr'ânsul o figurină pe care aveam de gând s'o pūn la una din jucăriile curioase pe cari mi le făceam din lemn. Îl adusei cu mine acasă.

Eră o zi de toamnă și se întunecase de vreme. Se întâmplase să am mai mult de lucru, așa că întârziaseam mai bine de două ceasuri înainte de a mă duce în odaia slugilor, unde voiam să mă apuc de lucru dintele ce-l găsisem. În timpul acesta răsărise luna; ea eră aproape plină.

În magazie eră întuneric.

În timp ce scotoceam, trudindu-mă să despic niște lemne, simții deodată o lovitură ușoară în cap, ca și cum m'ar fi izbit cineva cu un deget.

Mă întorsei repede, dar nu văzui pe nimeni.

Începui să-mi plimb mânele prin aer dar nu dădui peste nimic.

Întrebai, cine este, dar iarăși nu-mi răspunse nimeni.

Eram în capul gol. Îmi atinsei cu mâna locul unde simțisem lovitura, dar imediat simții în mâna mea ceva rece ca de ghiață și cu o mișcare reflexă dădui drumul. „Ce curios!“ mă gândeam eu. Mă trăseși pentru a doua oară de părul din acel loc—dar de data aceasta nu mai simții nimic.

Mă gândeam:

„Ce să fi fost oare acel corp rece care mi-a căzut din tavan și m'a izbit în cap?“

Luai un braț bun de lemne și mă îndreptai spre odaia slugilor, aprinsei focul și mă pusei să aștept până ce se va aprinde bine.

Scosei dintele din buzunar și luai pila.

În clipa aceasta răsună deodată o izbitură în geam.

Ridicai capul. În fața geamului, cu figura aproape lipită de sticlă, ședeă un om. Mi-eră cu totul necunoscut; nu-l mai văzusem, căci știam pe toți cei cari locuiau în ferma preotului. Aveă o barbă roșcată și rotundă, la gât un șarf roșu iar în cap caschetă. Atunci nu-mi veni în minte, dar mai târziu mă gândii: Cum am putut eu vedeă clar în întuneric acel cap, și mai cu seamă în locul acela unde nu băteau razele lunei? Vedeam figura cu o claritate neobișnuită: ea eră palidă, aproape albă ca hârtia, iar ochii priveau țintă la mine.

Trecu ca un minut.

Dar iată că omul începe să zâmbească.

Nu eră un răs groaznic, de care să-ți înghețe tot trupul; omul meu își deschisese larg gura iar ochii lui priveau mereu țintă la mine ca și mai înainte, și omul râdea.

Lăsați să-mi cadă din mână ceea ce țineam, iar de spaimă mi se ridicase tot părul de pe cap.

În această gură deschisă și îngrozitoare, pe această figură rânjită din fața ferestrei, văzusem deodată în șirul de dinți o gaură neagră—lipsea un dinte din față.

Stătui încremenit și privind mereu ținta la groaznicul chip. Trecu încă un minut. Fața omului începuseră să-și schimbe culoarea: ea deveni verde de tot, apoi roșie ca para focului, însă nu conținea un moment de a rânji tot așa de uricios. Nu-mi pierdii cunoștința, observam tot ce se petrecea în jurul meu; focul palpelelor în sobă și slaba lui lumină se reflectă pe perețele din față, pe care se găsea o scară. Auzeam chiar tic-tacurile ceasului din camera vecină. Vedeam atât de lămurit toate, încât observai chiar cascheta omului de la fereastră: ea era de culoare neagră roșiatică, și cu margini verzi.

Deodată însă văzui cum capul omului începuse să se aplece în jos, încet, foarte încet, până când, în sfârșit, dispăru îndărătul ferestrei. Părea că s'ar fi cufundat în pământ. Mai mult n'am mai putut vedea.

Spaima mea nu poate fi descrisă. Mă coprinse un tremur. Începu să căuta pe jos dintele, dar în același timp nu îndrăzneam să-mi ridic ochii de la fereastră, de teamă să nu apară din nou spaimăntătorul chip.

După ce găsi dintele, voiam să-l duc numai decât la cimitir, dar nu avui curaj. Rămăsei locului înfrământându-mă să dau măcar din buze. Iată în sfârșit că aud niște pași greoi pe-afară; pe cât mi se părea, era una din slujnici care tropăia cu papucii ei de lemn; nu avui însă curajul să o strig, dar nici pașii nu se mai auziră. Momentele ce urmau fură cât o veșnicie. Focul era aproape să se stingă, și eu nu vedeam pentru mine nici o scăpare.

Dar în sfârșit, îmi încheștai fălcile și mă sculai. După ce deschisei ușa, eșii din cameră clătinându-mă fără însă a lua ochii de la geamul la care apăruse omul. Când ajunsei afară, alergai cât mă ținea picioarele în grajd, unde nădăjduiam să găsesc vr'unul din lucrători pe care să-l rog să meargă cu mine la cimitir.

În grajd însă nu era nimeni.

Dar stând așa în aer liber, îmi reveni curând prezența de spirit și mă hotărîi să mă duc singur în cimitir. La această hotărâre mă mai determină încă și teama ce o aveam de a mă încrede în cine-va și mai ales de a nu atrage asupra-mi mânia unchiului meu.

Dintele se afla în buzunarul meu.

La poarta cimitirului mă oprii—curajul meu stătea gata-gata să mă părăsească. De jur împrejur domnea liniștea pe care n'o tulbura decât șgomotul veșnic al torentului Hlimm.

La intrarea în cimitir nu era nici-o porțiță, iar porțile cele mari erau închise, așa că trebuia să mă strecur pe dedesubtul lor. De frică mă opresc la poartă, întind gâtul și mă uit înăuntrul cimitirului fără să am curajul să pășesc mai departe.

Stând așa deodată mi se muiară genunchii și căzui pe dată grămadă la pământ. La o oarecare depărtare de poartă, între morminte, văzui din nou omul meu spaimăntător cu cascheta pe cap. Avea aceeași figură palidă pe care și-o ținea așintită asupra-mi; dar în același timp arăta cu mâna în spre cimitir.

Luai acest gest ca o poruncă de a merge înainte, însă îmi fu frică. Stătui lungit multă vreme privind la omul acela ca și cum l-aș fi implorat; el însă nu se mișcă câtuși de puțin și tăcea.

În acest timp se petrecu ceva care mă mai încurajă puțin: auzii cum un lucrător umblă prin prejurul grajdului făcând șgomot. Acest semn de viață mă încurajă într'atât, că mă hotărîi în sfârșit să mă ridic. În același timp omul meu începu puțin câte puțin să se depărteze. Nu părea să meargă, ci junecă pe deasupra mormintelor, arătându-mi calea tot înainte. Trecui poartă. Omul mă chemă mereu înainte. Mai făcui încă câțiva pași și mă oprii: mai departe nu fui în stare să mai merg. Tremurând scosei din buzunar dintele și-l svârlii din toate puterile în cimitir. În clipa aceasta limba clopotului clătinat de vânt se izbi, iar șgomotul pătrunzător ce-l scoase îmi străbătui până în oase. Mă repezii spre poartă și pornii ca alungat de suflarea morții spre casă. Când intrai în bucătărie, îmi spuseră că sunt galben ca ceara...

De atunci au trecut mulți ani, cu toate astea îmi aduc aminte de toată această întâmplare. Mă văd șezând în genunchi la poarta cimitirului și văd par'că și omul cu barba roșcată.

Vârsta nu i-aș putea-o determina nici chiar aproximativ; părea să fi avut douăzeci de ani, dar putea să aibă tot așa de bine și patruzeci. De oarece nu l-am văzut numai o singură dată, m'am gândit la lucrul acesta și mai târziu; totuși nici acum nu știu ce să spun cu privire la vârsta lui. În multe seri și în multe nopți mi-a apărut această umbră. Ea se arăta, rânjea cu gura cea largă deschisă în care lipsea un dinte și apoi dispărea. Căzuse zăpada și nu mă mai puteam duce în cimitir ca să îngrop dintele în pământ. Și omul continuă să-mi apară toată iarna, dar la răstimpuri din ce în ce mai lungi. Acea groază provocată de apariția lui și care mă îngheța începu să slăbească puțin câte puțin; dar totuși omul acesta mă făcu să mă simt foarte nenorocit, ajunse pentru mine o povară insuportabilă. Mă gândeam adeseori cu satisfacțiune la puțința de a sfârși odată cu aceste chinuri, aruncându-mă în Hlimm pe timpul creșterii apelor.

Sosi în sfârșit primăvara și omul se pierdu de tot. Oare de tot? De sigur că nu detot, dar pentru toată vara. Iarna care urmă el apărui din nou, dar numai o singură dată și iarăși se pierdu pentru multă vreme. După trei ani de la prima lui apariție eu plecai din Nordland și nu revenii decât peste un an.

Nu mai locuiam la unchiul meu, în ferma preotului, ci acasă la părinți.

Odată, toamna, când abia mă culcasem, simții pe

frunte o mână rece. Deschisei ochii și văzui dinaintea-mi omul. Ședeà pe patul meu și se uită la mine. Nu dormeam singur în cameră ci cu doi frați de-ai mei, totuși nu-i strigai. Simțind însă mâna-i rece pe frunte, făcui semn cu brațul ca spre a-l îndepărta zicându-i: „Pleacă!“. Frații mă întrebă din paturile lor cu cine vorbesc.

După ce rămase câțva timp nemișcat, omul începu să-și legene înainte și înapoi partea superioară a trupului. Totdeodată se lungea din ce în ce mai tare până când, însfârșit ajunsese să se sprijine în tavan. Dar fiind-că nu se putea lungi și ascunde mai sus, el se sculă de pe patul meu și cu pași ușori se îndreptă spre sobă, unde dispărî. Il urmări tot timpul cu privirea.

Niciodată nu mai fusese atât de aproape de mine ca de data aceasta; îl privisem drept în față. Privirea ochilor săi stinși aveà ceva nedeslușit: el se uită la mine, dar în același timp și dincolo de mine și ca și cum m'ar fi străbătut cu privirea care mergeà undeva departe, în lumea cealaltă. Băgai de seamă că aveà ochii verzi. Obrazul îi stătea nemișcat și nu mai râdea. Când îi lovisem mâna ce mi-o pusese pe frunte și îi zisesem: „Pleacă!“ — atunci și-o trăsese încet.

Peste câte-va luni, când veni iarăși iarna, plecai de acasă și mă stabilii la negustorul V., căruia îi ajutam în prăvălie și la birou. Acî omul meu îmi apărî pentru cea din urmă oară.

Intr'una din seri intrând în camera mea, aprind lampa și încep să mă desbrac. Voind, ca de obicei, să-mi așez ghetele dinaintea uși pentru ca să le poată lua servitoarea, mă îndreptai cu ele în mână spre ușă pe care o deschisei. În coridor, chiar în fața mea se afla omul cu barba roșcață.

Știam că în camera vecină sunt oameni și deaceea nu-mi fu frică. Îi mormăesc destul de tare: „Iar ai venit?“ În clipa ce urmă omul își deschide gura lui mare și începu să râdă. Lucrul ăsta nu-mi făcu de această dată aceiași impresiune groaznică; dar acum eram mai atent: observai deci, că dintele, care lipseà înainte, erà acum la locul său.

Poate că cine-va îl găsisese și-l îngropase în pământ. Sau poate chiar că după mai mulți ani el putrezise, se prefăcuse în țărână și se amestecase cu celălalt pământ de care fusese despărțit. D-zeu o știe!

Omul își închisese gura, dar tot mai continua să șadă dinaintea uși. În sfârșit se întoarse și începu să scoabare scările până jos, unde dispărî.

De aci încolo nu l-am mai văzut niciodată. Iar de atunci s'a scurs vreme îndelungată.

Dar omul acesta, solul acesta din lumea umbrelor care m'a spăimântat atât de mult în copilăria mea, a fost una din cele mai de seamă pricini cari m'au făcut să-mi câștig țărîna de a privi pericolul și nenorocirea drept în față.

În restul vieții mele, această calitate mi-a servit foarte de multe ori.

 Knut Hamsun
Din rusește Lt. Cesar Sfate

CRONICA TEATRALA

Teatrul Național. *Marșul Nupțial*, piesă în 4 acte de Henri Bataille.

Teatrul Modern. Compania dramatică M. Voiculescu. *Copil din Flori*, piesă în 4 acte de Henry Bataille.

Succesul pe care l-au avut la noi piesele lui Henry Bataille îndeamnă teatrele noastre să reprezinte atât piesele mai noi cât și cele mai vechi ale impresionantului dramaturg francez. Cu cele două piese jucate la scurt interval de Teatrul Național și Compania dramatică Marioara Voiculescu, Henry Bataille a ajuns să aibe reprezentate la noi până acum șase piese, și e probabil că în scurt timp se va întregi ciclul operei sale, care este una din cele mai însemnate sforțări ale teatrului din zilele noastre. În special așteptăm pe *Polliche*, pe care-l văzusem cândva anunțat în repertoriul Teatrului Național, piesă care prezintă sub o față adânc și dureros omenească veșnica temă a iubirii.

De altfel tot teatrul lui Henry Bataille nu are altă temă decât feluritele aspecte ale acestui sentiment care dăruiește vieța și e în stare să biruiască moartea. El îl concepe ca una din forțele elementare ale existenței, misterios și inexplicabil ca tot ce e profund și primordial. În piesele lui se abate asupra eroilor, mai ales asupra eroinelor — căci personagiile centrale ale teatrului lui Henry Bataille sunt cele mai multe femei — ca o fatalitate, ca un vârtej năprasnic, care târăște în voia lui întreaga ființă și o face să uite de orice datorie, de orice conveniență, de orice rânduială. Amorul-fatalitate, cum e conceput de Bataille, introduce în teatrul modern un element tragic asemănat cu tragicul teatrului helen. Odată deslănțuită patima oarbă și nebună, tocmai din pricina incomprehensibilității ei, în ochii lumii lucrul apare ca un scandal. Deaceea mai toate piesele lui Bataille se învârtesc asupra unui scandal, — una chiar poartă titlul conținutului mai tuturor. E un scandal amorul nepotrivit dintre Maman Colibri și tânărul prieten al fiului acesteia; e un scandal amorul dintre bărbatul însurat și Fecioara rătăcită; și mai de neînțeles e patima care leagă deodată pe d-na Ferioul de aventurierul Artanazzo și-i zdrobește vieța ei tihnită în scandalul ce stă să explodeze.

Tot obiect de scandal este, în *Marșul Nupțial*, fapta domnișoarei Grăce de Plessans, față de aristocrație, care fuge la Paris cu profesorul ei de piano, lăsând prejudecăți, cuviință, familie. Și e tot atât de neînțeleasă pasiunea acestei fete mândre pentru timidul și stângaciul Claude Morillot cât și rătăcirea d-nei Ferioul din *Scandalul*, dacă nu admitem amorul-fatalitate. Dar precum observă foarte judicios Roger Lechâtelier, Grăce de Plessans este în adâncul complexiunii ei sufletești o mistică: ea transportă în patima ei pentru sârmanul Claude, apoi în lupta împotriva amorului și în jertfirea de sine ce săvârșește,

toată ardoarea mistuitoare care altfel s'ar fi canalizat într'o vieață religioasă. Sufletul d-rei de Plessans, una din cele mai simpatice eroine ale lui Henry Bataille, este de o esență foar nobilă și foarte rară. Ea este o vizionară, cu toată hotărîrea ei practică în amănuntele vieții, și crede că realitatea trebuie să se modeleze după visul ei interior. În fond însă palpită într'însa spiritul de renunțare mistică, și precum jertfește totul pentru visul ei de iubire, rang social, avere, considerație, își jertfește și vieța când se convinge de inconsistența visului ei. Incetul cu incetul realitatea o dezamăgește. Nu suferă nici de sărăcia ce duce în odăița de hotel dosnic cu iubitul ei Claude, nici de umilințele la care-i expun situația lor, nici de scandalul ce a provocat pasul ei; suferă însă când vede că răsvrătirea ei împotriva lumii și convențiilor a fost zadarnică, când simte că între firea ei dreaptă și aristocratică și firea slabă a plebeului Morillot este o prăpastie. Sunt fatalități de rasă și de atavisme care nu pot fi biruite. În timp ce iubirea Grăcei pentru Claude scade, pe măsură ce scade stima pe care bărbatul trebuie să o inspire femeii, Grăce se simțea tot mai atrasă spre elegantul și inflăcăratul Roger Lechâtelier, om din lumea ei care respins la început de mândria fugarei declasate, încearcă în urmă un asediu în toată regula. Dar Lechâtelier este bărbatul prietenei celei mai bune a d-rei de Plessans, a Suzanei care a ajutat-o mult, care o iubește și are cea mai deplină încredere într'însa. Grăce de Plessans nu e în stare să-și înșele prietena. Dar nu poate să se înșele nici pe sine: vieța ei sorțită unei pasiuni unice și cinstite nu se poate rătăci pe calea minciunei, necinstei și rușinei. Când dispare iubirea care în închipuirea ei trebuia să-i fie toată vieța, biata femeie nu mai are pentru ce trăi. Odată cu spulberarea visului îi moare și voința de a trăi. Și Grăce de Plessans se sinucide, în decorul sărăcăcios al odăiței lor, din care crezuse că poate face un paradis, în vreme ce sârmanul Claude cântă la piano.

Este multă poezie și multă măiestrie psihologică în *Marșul Nupțial*. Bataille e un meșter în schițarea și reliefaarea sufletelor de femei. „Les grandes amoureuses“ ale teatrului lui, suflete viteze și pătimașe, capabile de eroisme cum altele sunt capabile de josnicii, trăiesc o vieță intensă și rămân adânc întipărite în amintire. Cine poate uita pe Loulou din *La Femme nue*, pe soția din *La Vierge folle*, pe d-na Ferioul din *Le Scandale*, ori pe Maman Colibri? Cum *Marșul Nupțial* e o piesă ceva mai veche, simțim din unele lungimi, unele scene de prisos, că Bataille nu ajunsese încă la deplina stăpânire a mijloacelor scenice; sunt oarecare lăncezeli de acțiune care pot compromite întreaga piesă când interpretarea nu e destul de dibace. Cu oarecare tăeturi de lucruri superflue piesa nu poate decât să câștige.

Montarea și interpretarea *Marșului Nupțial* au pus în lumină încăodată insuficiențele primei noastre scene. S'a găsit mijlocul, la Teatrul Național, ca cu

elemente foarte bune să ni se dea reprezentații foarte slabe. Piesa aceasta este cam spectaculoasă. Un act se petrece într'un salon somptuos, iar la sfârșitul actului trebuie să intre invitații, oameni de lume, la un *dîner*. Alt act se petrece la Compiègne, într'un castel probabil, în toiul unei serbări, cu muzici, lampioane, divertismente; nevoie deci de mișcare bine ordonată, de vioiciune, de figurație bună. Toate acestea au lipsit la reprezentația *Marșului Nupțial*. În schimb însă odaia sărăcăcioasă din hotelul suspect, cuibul mizerabil al îndrăgostiților fugari, aveă dimensiune de salon. Afară de acestea, care la urma urmei sunt amănunțimi, sunt de făcut obiecții și asupra interpretării. Actorii dela Teatrul Național, probabil din pricina lipsei de conducere unitară, joacă fiecare pe socoteala sa; cu tot talentul fiecăruia, cum fiecare joacă în alt plan, nu poate rezultă impresia de unitate pe care trebuie să ne deă o interpretare superioară. Am putea găsi calități în jocul tuturor interpreților principali din piesa aceasta; așa d-ra Macri pune multă distincție aristocratică în rolul d-rei Grăce de Plessans; d-l Demetriade multă dezinvoltură (nu tocmai pariziană) în Roger Lechâtelier; d-l Soreanu redă umilința cam uluită a lui Claude Morillot; totuși jocurile individuale nu se armonizează într'un tot dramatic.

L'Enfant de l'Amour (Copil din Flori) e piesa cea mai nouă a lui Henry Bataille; nu cred însă că e cea mai bună și cea mai reprezentativă a talentului autorului. Într'însa se pare că Bataille a renunțat la acel element de poezie care face farmecul lucrărilor sale anterioare. Dacă n'ar fi meșteșugul teatral dus la perfecție al autorului, piesa aceasta ne-ar lăsa cu o dureroasă impresiune, în fața crudității subiectului și a situațiilor. Dar patosul pe care Bataille știe să-l pună în sentimentele cele mai jicnitoare pentru simțul moral al spectatorului, aliat cu abilitatea desfășurării vertiginose a acțiunii, izbuteste să facă admisibile, sau cel puțin să treacă, situațiunile cele mai scabroase. Cu *L'Enfant de l'Amour* ne aflăm în plină literatură brutală. Se pare că Bataille a râvnit la gloria confratelui său Bernstein și a încercat de data asta să adopte formulele dramatice ale acestuia, deși din punct de vedere literar sunt inferioare concepției dramatice din celelalte lucrări ale sale. *L'Enfant de l'Amour* îmi face impresia unei prinsori pe care a voit să o țină autorul. A voit desigur să arate că poate face o piesă fără cel mai mic element de poezie și că poate găsi situațiuni dramatice într'o lume care n'a prea fost studiată de arta dramatică. Cum este un adânc cunoscător al sufletelor omenești, a încercat să arate cum pot lucra în niște ființe decăzute, anume sentimente înalte și partea de umanitate nobilă ce poate rămâne după toată josnicia și degradarea morală. Tema ar fi perfect admisibilă, dacă n'am vedea la autor un *partipris* de a ne prezenta o lume cu totul putredă, cu o voită exagerare a culorilor.

Piesa aceasta ne introduce într'o ciudată atmosferă. Curtezane tinere și bătrâne, tineri întreținuți de femei, jockeyi, servitori cari trăesc în intimitatea stăpânilor lor, un politician influent care ajunge ministru, dar care a tripotat la curse și aiurea. *Copilul din flori* este fiul Lianeii Orland, curtezană sur le retour, care de 17 ani trăiește cu politicianul ministeriabil Rantz. Băiatul, acum în vârstă de 22 de ani, crescut pe la bucătărie în intimitatea lacheilor, trăiește în promiscuitatea lumii aceleia de servitori, de fete de magazin libere, de jockeyi, de jucători de cafenele. Este un parazit, dar din când în când își dă seama de situația lui și de rușinea vieții pe care o duce. Într'însul a rămas un singur sentiment profund și neatins, iubirea nefericită pentru mama lui. Nu suferă atâta de viața pe care o duce, cu care de altfel se acomodează cu ușurință, cât de izolarea de mama sa, impusă de împrejurările vieții acesteia. Dragostea și devotamentul său filial izbucnește cu tărie în momentul când Liana e părăsită în chip neomenos și brutal de amantul său Rantz, ajuns ministru. Nenorocita femeie, după ce a circulat din amant în amant în tinerețea ei svânturată, acum după ce trecuse de 40 ani, și trăise atâta vreme, aproape marital, cu acest ciudat specimen de politician, se vede iară aruncată pe drumuri. Desigur nu eră o amantă comodă și plebeianismul originii ei se arată în purtările ce aveă față de Rantz; dar și purtarea acestuia cu ocazia rupturii fusese afară din cale brută. Liana se acață cu toată desnădejdea de speranța de a înduplecă pe Rantz să revină, se umilește, se roagă, imploră, se revoltă, dă drumul la potopul de injurii, și când înțelege că totul e zadarnic se hotărăște să dispară. Fiul o împiedică și acum începe rolul lui. Ciudată întrebuințare a sentimentului de iubire filială și frumos oficiu din partea unui fiu. Are la îndemână niște scrisori compromițătoare pentru Rantz, dovada tripotajelor acestuia, dar are și o armă mai puternică: fiica lui Rantz, care e gata să se logodească, e amoretată de Maurice și acesta a făcut-o să fugă de acasă și acum o ține, intactă, închisă la el. Puternice arme, dar șantaj în toată regula. Tânărul pătrunde până la Rantz, și într'o scenă de o violență cum se obișnuște acum în teatrul brutal, cu vorbe grele deoparte și de alta, cu încăerări corp la corp, propune târgul. Rantz nu se lasă intimidat și la violența fiului răspunde cu o violență mai sigură de sine, care dezarmează pe îndrăzneț. Dar tocmai când acesta credeă totul pierdut, când începuse și el la rândul lui să se umilească și să ceară iertare, o întoarcere se produce în sufletul parvenitului Rantz și demersul brutal al fiului obține mai mult decât ceruse. Rantz nu numai că se întoarce la Liana, dar, deși ministru, găsește putința să consfințească vechia lui legătură, luând de nevastă pe vechia amantă. Se pare că în consiliul de miniștri din care făcea parte Rantz lucrul n'a întâmpinat nicio rezistență... Iată-l pe Rantz întors la Liana, transfigurată acum de bucurie, după desperările

și zbuciumul ei, — aducându-și și copiii în casa amantului care-i va deveni soție. Dar fiul femeii trebuie iarăși sacrificat. Rantz îi propune o sinecură, de parte în America, ca supraveghetor la niște mine, și bunul fiu, odată misiunea lui îndeplinită, se sacrifică din nou și pleacă, după ce a asigurat fericirea iubitei sale mame. Se înțelege ușor câtă abilitate, cât tact și ce simț al nuanțelor i-a trebuit autorului ca să se strecoare prin aceste situațiuni și să le facă prezentabile. Desigur a reușit; totuși piesa te lasă cu impresia unui *tour de force* izbutit; nu cu impresia unei reale și adânci pătrunderi de suflete omenești. Bataille a câștigat prinsoarea, ne-a interesat și ne-a târât în desfășurarea conflictului ce a pus în piesă, dar ne-a lăsat cu o impresie turbure, cu neliniștea pe care ți-o dă monstruozițiile morale.

Interpretarea acestei piese trebuie să fie privită ca o sărbătoare pentru teatrul românesc și poate fi cu drept cuvânt o mândrie a tinerei companii care a realizat-o. *Copilul din Flori* jucat a doua zi după *Marșul Nupțial* ne-a arătat distanța dela o interpretare armonică, unitară, caldă, pătrunzătoare, la interpretarea de isprăveală. D-na Voiculescu, superioara interpretă a eroinelor pătimase ale lui Henry Bataille, a fost ajutată de talentul d-lor Manolescu și Storin, și câteși trei împreună au făcut adevărată operă de artă și au ajuns la mari înalțimi dramatice. În Liana Orland d-na Voiculescu nu joacă, — uiți că ești la teatru, — trăiește, și trăiește cu o intensitate dureros omenească toată viața sărmanei femeii, cu desperările și speranțele ei, cu furiile și bucuriile ei, cu patima și durerea ei, și știe să treacă dela o nuanță de sentiment la alta cu o virtuozitate care te uimește. D. Manolescu a pus în Maurice Orland mai multă unanimitate decât ar fi putut să aibă însuși eroul lui Bataille, dacă ar fi fost un tip real. Scenele cu Liana Orland le-a jucat cu o duioșie și o căldură care storcea lăcrămi. D. Storin a reliefat puternic, printr'un joc concentrat, sobru, totuși cald, rolul antipaticului Rantz.

Lazăr Cosma

BIBLIOGRAFII:

N. Davidescu: *Zâna din fundul lacului*, cu 13 desene de Adrian Maniu. În editura „Insula”, 50 bani. De vânzare și la ad-ția N. R. R.

Alexandru Teodor Stamatiad: *Oaspetele nepoftit*, piesă într'un act, traducere după *Maurice Maeterlinck*. Buc. Tip. Dim. C. Ionescu, 1912, 50 bani.

G. Aslan: *Educația prin sine însuși*, în „Biblioteca pentru toți”, 60 bani.

Hélène Bacaloglu, *Lettre officielle adressée le 17/30 Mai 1912 au Comte de San Martino*. Buc. 1912.

Elena Bacaloglu, *Bianca Milesi e Giorgio Asaky* (Della Nuova Antologia 1 Sept. 1911.

Sp. Cegăneanu: *Clădirea palatului comunal din București*, Buc. Carol Göbl, 1912.

INSEMNAȚI

ANTIMILITARISMUL — Există o originalitate lesnicioasă și cu aparență de mare valoare morală; ea se obține pretutindeni la fel: Enunți cu sgomot principii mari și nobile dealuri — pentru mai târziu — tocmai în clipele când realitatea brutală arată mai bine neputința lor actuală; și neputința lor de moment nu e o cantitate neglijabilă, pentru că reprezintă o sumă de energie negativă sterilă și o sumă de speranțe slăbite pentru viitor, de oarece sunt nerealizate acum.

Așa sunt manifestațiile antimilitariste dela noi.

Nu-mi închipui că cei ce le pun la cale sunt atât de naivi în cât să viseze că vor putea să dezarmeze prin ele poporul român, și nici atât de puțini practici în cât să creadă că vom avea vre-un folos din această dezarmare în fața colosului reacționar dela Nord și a oligarchiei asupritoare dela apus.

Oamenii inteligenți cari pun la cale manifestații antimilitariste, își dau seamă de vanitatea vorbelor lor; ei știu bine că nu dela noi va pleca cu folos vre-un semn de dezarmare și că de aiure va trebui să plece semnalul: dela acele forțe monstruoase care se țin în echilibru cu pumnii strânși pentru a lovi, și în fața cărora dezarmarea statelor mici n'ar fi decât prilej de cucerire.

Antimilitariștii inteligenți știu că apără o cauză frumoasă, în teorie, și scumpă tuturor, când însăși înfățișarea societății s'ar schimba, dar care acum nu e de cât un joc de fraze și o probă de întinsa libertate de presă și cuvânt din țara regelui Carol I. Dar acești antimilitariști pot da aceleiași cauze o înfățișare odioasă, când ne îndeamnă să le ascultăm proza atunci când glasul antimilitariștilor de pretutindeni a amuțit. Cine împiedică să ne apărăm ne e dușman și devine odios în persoana și credințele sale.

(Să nu se uite că uneori e prea comod și prea lesne să fii soldatul viitorului, în timp ce e o glorie mai solidă și mai utilă să fii soldatul înțelegător al vremii tale).

Progresele nu se fac în momente când neisbânda lor sigură costă temeliile oricărei posibilități de progres.

E atât de evident zădarnic antimilitarismul în aceste momente, în cât se pare un joc de copii întârziți — un joc ce răpește vreme și suflet dela alte întrebunări mai bune pentru acum. — C.

TĂLCUL UNEI ȘEZĂTORI. — Era un timp când mânuitorii noștri de condei nu erau mulțumiți cu cât se citea și, din această stare de lucruri, s'a născut ideea șezătorilor literare. Sensul lor era să doboare o nedreptate și deci avea caracterul de protestare împotriva unei anumite stări de lucruri.

Un asemenea gest de protestare înseamnă *Șezătoarea literară și teatrală* a d-lui Mihail Sorbul. De data asta, însă, protestarea isvorăște dintr'o anomalie mult mai gravă. Șezătoarea e dată de un autor dramatic care ne prezintă două din lucrările sale și ni le prezintă aproape în ciuda oficialității noastre teatrale. Aici e toată anomalia D. Sorbul e un autor cu talent și lucrările lui au fost bine primite prin toate cercurile competente; una din ele s'a jucat cu un frumos și foarte îndreptățit succes pe scena teatrului *Comoedia*, iar scoaterea ei de pe afiș e o josnică cestiune de cassă. Sîntem, prin urmare, în fața unui autor al cărui talent a fost dovedit prin toate mijloacele la îndemâna lui. Mai mult chiar, toate lucrările lui au fost publicate prin reviste cu oarecare trecere. Se cuvenea deci să fie jucat la Teatrul Național, și faptul că nu e, pledează hotărâtor împotriva conducătorilor primei noastre scene; acolo trebuie să fie isvorul de unde pornesc talentele noastre dramatice, — și e tocmai din potrivă.

Toate instituțiile noastre publice lucrează la lumina zilei și faptele lor pot fi, astfel, controlate de toată lumea; par-

lamentul își publică desbaterile și Academia raporturile, bunioară. Teatrele noastre se bucură însă de dreptul celui mai dulce secret pentru asigurarea liniștei conducătorilor lor, ale căror acte ajung, astfel, jienitor de arbitrării. Soarta unei lucrări căzute pe mâna comitetelor, fără bilete de recomandare, e haotică. Nimeni nu poate să știe ceva din ce se petrece. Când un autor întreabă de director e întâmpinat de portar, și când vrea să afle de soarta scrisorilor lui, i se răspunde că sînt date la citire. Acest lucru durează și câte cinci-șase luni, până când în sfârșit primește inevitabilul răspuns că a fost respins. Cu neputință să afle însă pentru ce și anume de către cine — asta ca să e pete convingerea că măcar a fost citit. În schimb află pe la deosebite premiiere că se primesc lucrări înebunitor de proaste. Faptul e cu

M. Sorbul

de Iser

atât mai trist, cu cât publicul, pe drept cuvânt, a căpatat convingerea că fabricanții noștri de piese originale nu numără printre ei absolut nici un scriitor, cu cât de puțin talent. Lucrările prezentate de scenele noastre naționale nu mai au alt rost decât să dovedească, cel mult, că conducătorii lor își merită autorii.

Lucrul acesta se repetă de zeci de ani, fără ca cineva, după câte știm, să fi protestat în vre-un fel. D. Mihail Sorbul face însă o șezătoare literară și teatrală cu care, trecând peste rosturile teatrelor noastre naționale, se prezintă singur publicului; e o protestare împotriva bunului plac al celor cari, pe nedrept, au trecut peste el. Gestul e bine venit și poate da de gândit. Succesul lui, însă, va fi încă o dovadă că drept a vorbit tot în acest loc Caragiale, când a spus că teatrele noastre naționale trebuie desființate. — N. D.

CERCETĂRI NOUI ASUPRA BĂTRĂNEȚII. — Lucrările savantului *Metchnikoff* asupra rostului toxinelor intestinale în îmbătrânire și în moartea nenaturală, sunt astăzi duse mai departe de acelaș savant în tovărășia d-rului *Wollman*, cari amândoi au făcut Academiei de științe din Paris o comunicare pe care o găsim analizată în „Rev. Șt. V. Adamachi”.

Metchnikoff, se știe, afirmase că viața omului ar trebui să aibă o evoluție mai lentă și mai lungă ca astăzi, și că bătrânețea ca și moartea ar trebui să ne ajungă ca o urmare naturală, fără suferinți fizice și sufletești. Sunt, e adevărat, și cazuri excepțional de ferice ca acestea, de moarte senină — dar nu e mai puțin adevărat, că, în genere, îmbătrânim și murim înainte de vreme — și aceasta datorită în mare parte toxinelor sau otrăvurilor produse de regimul nostru alimentar. — Alimentațiile de cari ne folosim astăzi formează în intestin, în intestinul gros în special, un mediu prielnic dezvoltării unei bogate flore bacteriene care descompune alimentele și dă astfel naștere toxinelor diverse. Aceste toxine absorbite în sânge, provoacă arterioscleroza, leziunea nervilor, ciroza ficatului și a rinichilor, precum și toate celelalte fenomene cari însoțesc bătrânețea și moartea înainte de vreme. — *Metchnikoff*, cum iarăș se știe, propuse dela începutul descoperirilor sale drept leac *regimul*

lactic, și anume tratamentul cu iaurt, ale cărui bacterii lactice ar răpune pe cele cari fabrică toxinele ucigătoare. — Acestea ereau cercetările lui Metchnikoff, cunoscute și popularizate mult în timpul din urmă

Astăzi, cercetările sale noi au făcut un pas mai departe în această chestiune, arătând că otrăvurile sau toxinele elaborate de microbii intestinali, sunt de natura substanțelor aromate: *Indolul* și *fenolul*. Acestea sunt așa dar cauzele îmbătrânirii patologice; căci, într'adevăr, dând unui animal mici cantități de indol și fenol, s'au putut provoca manifestățiuni identice cu cele observate la îmbătrânirea naturală.

În numeroasele experiențe făcute de acești savanți asupra șoarecilor, s'a demonstrat că: ouăle (mai ales albușul), carnea, cartofii și bananele produc cele mai multe toxine intestinale, brânza albă dă mult mai puține ca multe vegetale și cea mai puțină cantitate de toxine o produc alimentele zaharoase ca: sfecla, morcovii, curmalele, etc., căci zahărul lor se descompune în tubul digestiv în acizi nefavorabili dezvoltării microbilor. — La om, însă, absorbția zahărului se face mult mai repede ca la șoareci, înaintea substanțelor albuminoide, așa că zahărul nu mai poate ajunge în intestinul gros, împreună cu resturile alimentare nedigerate, pentru a oprim descompunerea lor, cum se întâmplă la șoareci.

Metchnikoff și Wollman s'au gândit atunci să producă zahărul chiar în intestinul gros, în mijlocul acelei flore microbiene. Ei au găsit o bacterie, anume *Bacteria Amilolitica* ce trăește în intestinul câinelui, și care poate produce, introdusă în tubul digestiv la om împreună cu alimentele, zahăr din substanțele amilacee, lăsând albuminoidele intacte.

Culturi din acele bacterii, mâncate cu alimentele (cartofii) au dat rezultate favorabile, căci au diminuat enorm cantitatea toxinelor (indol, fonol) și aceasta în experiențele făcute atât la șoareci cât și la om. — *M. S.*

ESTETICA NOUĂ. — O estetică care să urmeze pe calca urmată și de celelalte științe ale fenomenelor sufletești, psihologia și sociologia, nu numai că este în spiritul vremii, dar mai e o imaginație străduințelor minții omenesci de a introduce metodele științelor pozitive și în domeniile fenomenelor mai complexe și mai relative. Durkheim în sociologie, Levy-Brühl în morală, pentru a vorbi de tendințele mai nouă, au fost călăuziți de metodele de investigație experimentale.

În estetică, Fechner, fără a mai vorbi de Taine, în ceea ce privește metoda pozitivă, a făcut epocă în ceea ce privește estetica experimentală, iar Grosse în privința esteticii genetice, a fost îndrumătorul multor cercetări în sensul cercetărilor sale.

Aceste au fost însă tendințe ce n'au prea căutat să explice punctul de vedere strict estetic al lucrărilor lor.

În sensul acesta, cartea lui Charles Lalo: „Introduction à „L'esthétique“ — se prezintă ca un bun îndrumător în ale esteticii și ca o interesantă lămurire a frumosului în natură și a frumosului în artă, care, după D-sa, e singurul frumos estetic, celalt fiind sau pseudo-estetic sau chiar anesthetic când e determinat de sentimentul naturii și nu de al frumosului în natură. Aceasta pentru că el nu e rezultatul unei valorificări a noastre, frumosul nefiind de cât ca astfel de valorificare.

Așa dar, există valorificări estetice, în tocmai cum există valorificări morale, etc.

Întrebarea e numai dacă ele sunt individuale sau generale. Mai mult, e întrebarea dacă aceste valorificări pot sta izolat, adică dacă poate fi o artă pentru artă, sau dacă aceasta e în legătură cu viața.

În felul acesta D-nul Lalo aduce contribuții cu totul interesante la discuția noilor metode în estetică și la punerea clară a problemelor ei. — *I. B.*

REVISTA REVISTELOR

A apărut primul număr din *LIGA DEȘTEPTAREA* foaie săptămânală pentru răspândirea ideilor asociațiunii cu acelaș nume, care a fost înființată din inițiativa d-lui Spiru C. Haret pe la sfârșitul lunii Martie anul acesta. În acest număr găsim: un articol program; discursul d-lui Spiru C. Haret; articole mai mici scrise de d-nii I. Nădejde, Spiridon Popescu, etc.

Liga Deșteptarea dă pe ultima pagină o înștiințare de cum să se procedeze cu donațiunile și cotizațiunile membrilor. Această înștiințare este un adevărat statut de bancă.

AVIAȚIUNEA, eleganta „revistă teoretică și practică de locomotie aeriană”, oficioasa Aerodromului din Chitila — face constatări pesimiste asupra aviațiunii militare române, la manevrele regale din acest an.

Reproducem aceste constatări, pe cari cu greu le-am putea bănuși de rea credință și siguri de o elementară conștiință și patriotism la cel care le așterne cu atâta curaj pe hârtie.

„La manevrele din anul trecut au figurat șase aparate (3 Farman și 3 Blériot) conduse de cinci ofițeri-piloți-români, singurii presupuși în stare de a face recunoașteri, și un civil.

„La manevrele din acest an au figurat nouă aparate (4 Farman, 2 Blériot, 1 Vlaicu, 1 Coandă și 1 M. Farman). Omitând aparatele conduse de piloții străini (Malherbe, Pixton și Tolosan) pe cari nu se poate și nici trebuie socoti în caz de războiu; cum și pe piloții civili (Vlaicu) cari nu pot face recunoașteri și nu primesc ofițeri-observatori, rămân în serviciu tot atâtea aparate câte au servit și la manevrele din anul trecut.

„Deci din punctul de vedere al numărului aparatelor nici un progres.

„Anul trecut doi ofițeri au adus oarecare serviciu, recunoașterile făcute de ei fuseseră remarcate de comandantul unității la care erau atașați. Anul acesta nici recunoaștere, decât doar rapoartele făcute cu mult fast inspectorului general al armatei, adică tocmai aceluia care nu va avea nevoie de ele.

„Anul trecut toate aparatele s'au comportat cât se poate de satisfăcător, mai toate s'au menținut în stare bună, toate au fost readuse intacte. De data aceasta cea mai mare parte din aparate au fost imobilizate sau deteriorate, fie din cauza relei întrețineri, fie din a modului greșit de construcție.

„Din acest punct de vedere vedem deci un regres.

„Anul trecut administrațiunea armatei a cheltuit pentru aviațiunea militară una sută douăzeci de mii de lei. Anul acesta ea a atins cifra de trei sute mii lei, și nu suntem încă la sfârșitul anului.

„Vedeți dar că în această privință e un mare regres.

REVISTA GENERALĂ A INVĂȚĂMÂNTULUI are un articol: *Cinematograful ca mijloc de educație*, interesant nu numai din o privire didactică ci și din aceea a unei preocupări mai largi. Cinematograful stăpânește temeinic gustul contemporan și nu numai al „masselor”; el a nepădit în teatru — la noi în Teatrul Național — caricaturizând arta dramatică.

Din încheierea articolului d-lui *C. Kirilescu*, relevăm aci rostul binefăcător al cinematografului în școală și în acelaș timp rolul lui demoralizator când e aservit poftelor de spectaculare a gustului mulțimei:

«Cinematograful, prin plasticitatea imaginilor sale, prin ușurința organizării reprezentațiilor sale, prin interesul pe care-l deșteaptă, prin varietatea câmpului său de aplicație, e propriu să devie un instrument de educație de primul ordin, atât în școală cât și afară din ea. În școală a și început să devie auxiliarul prețios al cursurilor de geografie, științe naturale, igienă și chiar istorie și matematici.

«Pentru marele public el este un spectacol ușor, distractiv, care poate să devină și trebuie să devie un spectacol instructiv, educativ. Din nenorocire, tocmai această favoare de care se bucură înaintea maselor, comoditatea și modicitatea lui, a condus la extrema lui comercializare. În loc de organ de educație, de semănător al frumosului, de răspânditor al culturai, a fost coborât la rolul de panoramă de bălcu unde se desface marfa imundă a romanului de senzație, a melodramei stupide, a apoteozei isprăvilor de bandiți. Învrăburarea lui e cu atât mai periculoasă, cu cât, prin ieftinătatea sa atrage din ce în ce mai mult publicul, îndepărtându-l de la teatru.

«Contra acestei înjosiri a cinematografului, contra acestui pericol moral, trebuie organizată rezistența. Pe cele administrative, polițienească, s'ar putea interzice numai reprezentațiile obscenităților. Și încă am văzut că nu se face nimic. Poate presa? Din nenorocire presa e complicele cel mai de căpetenie al întreprinderilor de speculă.

«Școala și autoritățile școlare trebuie să-și facă datoria. Începuturile organizate și la noi de Casa școlaelor arată că cu puțină bunăvoință, mult se poate face. Dar această instituție, cu mijloacele ei restrânse și cu cercul ei mic de acțiune, nu poate obține rezultatele la care ajung întreprinderile particulare, cu larga lor extensiune, prin influența lor permanentă. De aceea socotesc că tot pe această cale se poate face binele și îndrepta ceea ce strică speculanții fără

scrupule. Întreprinderilor dispuse să meargă pe cale cinstită le trebuie sprijin atât moral cât și material. Recomandațiile și îndemnurile pe cari noi, profesorii, le putem da, le-ar putea asigura o eficiență importantă. Autoritatea școlară ar trebui să le subvenționeze, — de fi nevoie — așa cum se subvenționează teatrul, concertele, cum se ajută materialicește orice inițiativă de natură a răspândi binefacerea culturii, educațiunii, sub orice formă, în masa celor mulți, acelor în vârstă fragedă. —

În acelaș No. d. C. Moșil sfârșește un articol despre *Activitatea extrașcolară a profesorilor secundari*. Autorul doarește ca aceștia să ia inițiativa înființării de *muzee regionale* prin capitalele de județ, muzee cari să adune dovezi din cele mai caracteristice asupra stării sociale, economice, geografice, geologice etc., a diferitelor regiuni. Cu chipul acesta s'ar pune și bazele unui început de *descentralizare culturală*.

CONVORBIRI POLITICE este o revistă politică periodică, care apare aproape de un an, având ca director politic pe d. Const. V. Obedeanu, iar ca girante-proprietar pe d. At. I. Nițeanu. Se pare că, pe când directorul și proprietarul își fac pe deplin datoria, d-nii abonați întârziază prea mult cu plata abonamentului, care este de altfel foarte redus. De aceea în ultimul număr al revistei d. Nițeanu să vede constrâns să pună pentru abonați un comunicat ce se termină astfel :

«Epuizându-mi dar toate mijloacele de rugare, m'am hotărât ca de la acest număr să o iau apostolește pe la casa fiecăruia din Capitală și din provincie și să le fac vizită din datoria ce am de-a le cere sprijinul Domniei-lor, absolut necesar revistei ce o primesc.

Facem toate urările pentru reușita d-lui girant-proprietar.

MEMENTO

— Din ultimele publicațiuni ale importantei *Bibliothèque de Philosophie contemporaine* a edițiunii Félix Alcan din Paris, — relevăm : *L'Intuition bergsonienne* de J. Segond (2 fr. 50); *Essai sur les apparitions et opuscles divers*, tomul VII și ultimul din *Parerga și Paralipomena* de Arthur Schopenhauer, în primă traducere franceză de August Dietrich. Relevăm din acest volum capitolele : *Du bruit et du vacarme*, *Allégories*, *Paraboles et fables*, *Remarques de Schopenhauer sur l i-même*, e c. volumul 2 p. 50. — O alegere din operele filosofului englez David Hume (6 fr.); o culegere de păreri asupra *Femeii : Situația ei reală și cea ideală* (2 fr. 50); un studiu asupra *Femeii în teatrul lui Ibsen* (4 fr.).

— Bursa librăriei germane din Leipzig a hotărât crearea unei întreprinderi cu titlul *Deutsche Bucherei*, care va centraliza toate întreprinderile publicite în Germania și în străinătate cu începere de la 1 Ianuarie 1913. Va fi, cum vedem, o Bibliotecă Națională, cum e cea vestită din Paris. Atâta doar că cărțile va trebui să le cumpere, căci Germania n'are o lege generală asupra obligațiunii depunerii cărților în Bibliotecile de Stat. Astfel, în primul an se vor cumpăra cărți de 85.000 mărți. Cărți vechi nu va adună, ci numai pe cele ce se vor tipări începând de la data întemeerii Bibliotecii.

— A murit marele editor parizian Alphonse Lemerre. Omul acesta a jucat un rol de samă la începuturile grupării parnasiene, încumetându-se să editeze primele opere ale poezilor adunați în jurul publicației astăzi istorice *Le Parnasse Contemporaine*. Ereau poeți necunoscuți pe acea vreme, dar cari s'au înălțat curând la culmile gloriei, tărând după ei și pe editorul curajos care ajunsese să se pricopsească și să devie și el celebru. — Curajul editorului însă venea de acolo că el însuși era un fin literat, înțelegător al talentelor nouă cari veneau să-și ceară ospitalitate.

— Într'un studiu apărut de curând asupra lui Bernard Shaw, cunoscutul umorist englez și autor dramatic, — Augustin Hamon îl socoate drept un Molière al vremii noastre.

— A apărut un volum cu bucăți alese din Edouard Rod, care pun în lumină spiritualismul mistic al acestui scriitor. Volumul e intitulat *La Pensée d'Edouard Rod*.

— Razele X s'au pus de curând în serviciul pescuitorilor de perle cari cercetează stridiile cu ajutorul lor. Razele străbat ușor molusca fără ca să mai fie nevoie de a o deschide.

— Inginerul Livingston Riker din Brooklin, a scris o carte despre *Săpânirea și canalizarea lui Gulf-Stream*. Planul inginerului e să construiască un dig de 200 mile marine pe coasta de est a Țării Noi, dig care ar opri curentul de apă înghețat care vine dinspre Labrador și care neutralizează astăzi curentul cald al Gulf-Streamului. Acesta, va putea astfel liber să se îndrepte spre pol, ducând căldura lui binefăcătoare spre pământurile astăzi moarte ale Groenlandei, Siberiei și cele din jurul Polului, pe cari le va transforma în noui „Coaste de Azur”. În schimb, curentul rece al Labradorului va fi, prin mijlocirea aceluiaș dig, îndreptat spre țările tropicale cari au atâta nevoie de răcoarea binefăcătoare. — Viața pământeană, astfel, va fi revoluționată prin planul năzdrăvan al inginerului american care nu costă decât un miliard. — Specialiștii engleji comentează planul acesta care nu le pare de loc utopic.

— *Remy de Gourmont* a scos acum a 4-a serie din ale sale *Promenades littéraires* (Edit. Mercure de France, 3,50). Sunt interesante cu deosebire amintirile sale asupra mișcării poetice simboliste în Franța.

— În aceeaș editură a apărut un studiu curios asupra *literaturii chineze*, datorit lui Georges Soulié.

— Implinirea a două sute cincizeci de ani de la moartea lui Blaise Pascal (18 August), a trecut aproape neobservată în Franța. În Germania evenimentul a provocat serii de articole și studii.

— A apărut un volum nou al minunatului povestitor francez Han Ryner, ales de curând prinț al povestitorilor francezi. *Paraboles Cyniques*, așa se numește volumul, are pagini de-un stil strălucit și pline de ironie.

— Din Yasnaia Poliana se comunică că contesa Alexandra Tolstói, fiica lui Tolstói și moștenitoarea lui, a părăsit pentru totdeauna Teliatinki (proprietatea lui Certkov) și s'a mutat la mama ei Sofie Andréevna Tolstói. Se vorbește că între amândouă s'a stabilit acum cea mai desăvârșită armonie și toate chestiile relative la moștenirea literară a lui Tolstói au fost tranșate. Pe de altă parte, Certkov vinde Teliatinki și pleacă în străinătate unde se va stabili definitiv.

Despre acest sectant rus, prieten al lui Tolstói și despre disensiunile între soția lui Tolstói și fiica acestuia, — s'a scris, în revista noastră, acum câțva timp, un articol de colaboratorul nostru dr. I. Duscian. Articolul acesta *Tolstói și Certkov* a fost retipărit și în biblioteca „Lumen”.

MERCURE DE FRANCE

26, Rue de Condé, Paris

Directeur: ALFRED VALLETTE

Littérature, Poésie, Théâtre, Musique, Peinture, Sculpture, Philosophie, Histoire, Sociologie, Sciences, Voyages, Bibliophilie, Sciences occultes, Critiques, Littérature étrangère, Revue internationale de la Quinzaine.

Le *Mercur de France* est dans sa vingt et unième année. Il paraît le 1-er et le 16 de chaque mois et forme tous les ans six volumes.

Le *Mercur de France* occupe dans la presse française une place unique: il participe de la revue et du journal. Pour juger de sa diversité, il suffit de parcourir quelques-uns de ses sommaires et la liste des 50 chroniques que, sous le titre de *Revue de la Quinzaine*, il publie selon un roulement méthodique. Cette *Revue de la Quinzaine* s'alimente à l'étranger autant qu'en France; elle offre un très grand nombre de documents et constitue une sorte d'encyclopédie au jour le jour du mouvement universel des idées.

Il n'est peut-être pas indifférent de signaler qu'il est celui des grands périodiques français qui coûte le moins cher, puisque le prix de son abonnement excède à peine celui des journaux à un sou.

VENTE AU NUMÉRO ET ABBONNEMENT

Les abonnements partent du premier des mois de janvier, avril, juillet et octobre.

France :		Etranger :	
Le numéro	1 fr. 25	Le numéro	1 fr. 50
Un an	25 fr.	Un an	30 fr.
Six mois	14 fr.	Six mois	17 fr.
Trois mois	8 fr.	Trois mois	10 fr.

ABBONNEMENTS DE TROIS ANS

France . . . . . 65 fr. | Etranger . . . . . 80 fr.

Envoi franco sur demande d'un numéro spécimen.

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA“

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

PARAISANT TOUS LES DEUX MOIS

(6 numéros par an de 240 à 250 pages chacun)

Direction: G. BRUNI — A. DIONISI — F. ERRIQUES
A. GIARDINA — E. RIGNANO

Scientia fondée en vue de contrebalancer les fâcheux effets de la spécialisation scientifique à outrance. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général: elle permet ainsi à ses lecteurs de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa sixième année d'existence, a conquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs: MM. Brunt, Enriques, Dionisi, Rignano, des travaux de MM. Mach, Poincaré, Picard, Tannery, Borel, Boutroux, Volterra, Levi-Civita, Zeuthen, Arrhenius, George Darwin, Schiaparelli, Celoria, Seeliger, Lowell, Maunders, Crommelin, Eddington, Fowler, Bohlin, Pniseux, Moreux, Herz, Suess, Chwolson, Lebedew, Righi, Bouasse, Brunhes, Ritz, Langevin, Fabry, Zeemann, G. H. Bryan, Soddy, Ostwald, Nernst, Wallerant, Lehmann, Sommerfeldt, Cianciani, Abegg, Bayliss Höber, Boltzmann, Fredericq, Demmer, Boruttan, Paa, Galeotti, Ebsstein, Asher, Raffaele, Delagr, Caullery, Rabaud, Le Dantec, Semon, Drtesch, Pearl, Hartog, Russel, Wiesner, Haberlandt, Constantin, Ziegler, Uexküll, Behe, Sherrington, Bohn, Piéron, Claparède, Janet, Rey, Piker, Hoernes, Sollas, Jespersen, Meillet, Simmel, Ziehen, Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Edgeworth, Bonar, Pareto, Loria, Carver, Fisher, Sombart, Oppenheimer, Scialoja, Ph. Sagnac, Salomon Reinach, Guignebert, Loisy, etc.

Scientia joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

30 francs, — 24 mk., — 24 sh.

Direction et Rédaction: Milan: Via Aurelio Saffi, 11.

BANCA ILFOV

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL DEPLIN VÂRSAT 3.000.000 LEI

:: BUCUREȘTI ::

No. 12, Strada Lipsicani No. 12

Diracțiunea: VICTOR BIBERIA

REGULAMENTUL LIVRETELOR DE ECONOMIE

Art. 1.—Banca Ilfov* Societate anonimă, primește bani spre fructificare cu liberté de economie, pătind depunătorilor o dobândă de 5 la sută.

Art. 2.—Livretul de cont-curent este personal și netransmisibil. În caz de pierdere, distrugere sau distrugere, proprietarul pănușă se va forma legi pentru anularea titlurilor la purtător. Nimeni nu poate avea mai mult de un livret.

Art. 3.—Livretul nu poate înțrece suma de zece mii lei.

Atât sumele vârsate cât și cele retrase în baza livretului, nu pot fi mai mici de 20 lei.

Art. 4.— Dobânzile încep a curge a doua zi după depunere și se socotesc până în prezenta retragerii.

Art. 5.—Retragerile se pot efectua în orice zi de lucru și anume până la lei 1000. la cerere fără avis.

De la 1000—3000 lei după un avis prealabil de 5 zile; de la 3000—5000 lei după un avis prealabil de 10 zile; de la 5000—10.000 lei după un avis prealabil de 20 zile.

Art. 6.—Secretul cel mai strict se păstrează asupra operațiunilor de depuneri și retrageri de bani.

Art. 7.— Banca își rezervă dreptul de a modifica când va crede de cuviință orice articol din prezentul regulament, printr-un avis prealabil de 15 zile publicat în „Monitorul Oficial”

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

I. I. Niculescu-Dorebanța, *președ.*
Emil Labovary, *membru*
I. N. Pillat,
V. Biberia,
N. Filitti,
I. Graeff,
I. Simionescu-Rîmniceanu

I. Luca-Niculescu, *cenșor*
Cb. Drălin,
D. D. Marinescu-Bragadiru,
M. Kalinderu, *cenșor suplânt*
I. Ionescu,
C. Muscelanu,

LIBRAIRIE FÉLIX ALCAN, 108, Boul. Saint-Germain Paris (VI)

BIBLIOTHÈQUE DE PHILOSOPHIE CONTEMPORAINE

Derniers volumes parus :

La Conscience collective et la Morale, par A. BAUER (*couronné par l'Institut*). 1 vol. in-16, 2 fr. 50

La Philosophie affective, par J. BOURDEAU, correspondant de l'Institut. 1 vol. in-16 . . . . . 2 fr. 50

Le Sens et la valeur de la vie, par R. EUCKEN professeur à l'Université d'Éna. Traduit par M. A. Hulst et A. Leicht. Avant-propos de M. H. Bergson, de l'Institut. 1 vol. in-16, 2 fr. 50

Jean-Jacques Rousseau et sa philosophie, par H. HOFFDING professeur à l'Université de Copenhague. Traduit par J. de Coussange. 1 vol. in-16 . . . . . 2 fr. 50

Esquisse d'une philosophie de la nature, par A. JOUSSAIN. 1 vol. in-16 . . . . . 2 fr. 50

Une Philosophie nouvelle: Henri Bergson, par E. LE ROY. 1 vol. in-16, 2e édition . . . . . 2 fr. 50

Les Étapes de la philosophie mathématique, par LÉON BRUNSCHVICG, docteur ès lettres, professeur agrégé au Lycée Henri IV. 1 vol. in-8 . . . . . 10 fr.

Les Formes élémentaires de la vie religieuse. *Le Système totémique en Australie*, par E. DURKHEIM, professeur à la Sorbonne. 1 vol. in-8, avec carte hors texte . . . . . 10 fr.

Contre la Métaphysique. *Questions de méthode*, par F. LE DANTEC, chargé du cours de biologie générale à la Sorbonne. 1 vol. in-8 . . . . . 3 fr. 50

La Survivance humaine. *Étude de facultés non encore reconnues*. Par SIR OLIVER LODGE. Trad. du Dr. H. Bourbon. Préface de J. Maxwell. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

Le Langage et la verbomanie. *Essai de psychologie morbide*, par OSSIP LOURIE, professeur à l'Université nouvelle de Bruxelles. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

La Philosophie allemande au XIXe siècle, par MM. C. Andler, C. Bouglé, V. Delbos, G. Dwelshauvers, B. Groethuysen, H. Norero. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

L'Année philosophique, 22e année, 1911, par F. PILLON lauréat de l'Institut. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

L'Honneur. *Sentiment et principes moraux*, par E. TERRAILLON, docteur ès lettres, professeur au lycée de Carcassonne. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

Devoir et durée. *Essai de morale sociale*, par J. WILBOIS. 1 vol. in-8 . . . . . 5 fr.

BANCA COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte

• Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni

Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri eșite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emitte scrisori de credit asupra piețelor importante din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SANATORIUL Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI ȘI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complet
Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE,

GENITO-URINARE,

:: BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,

2 săli de pansamente,

Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare operațiilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase

cu medicamentul ERLICH (606)

LOTERIA PRIVILEGIATĂ PE CLASE

REGATULUI ROMÂN

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Președinte, General Dr. Theodor

Director, Mavrod

Post ministru Plenipotențiar

Membrii: {
N. Xenopol
M. Sipsom
Gr. Cantacuzino
J. Ordescu
Adrian Magheru

Delegatul Ministerului, I. CEZARESCU

CENZORI {
Take Polierat
Pascal Toneescu

Sediu, CALEA VICTORIEI, Vis-à-vis de Biserica Albă

NUMEROASE ȘI MARI CĂȘTIGURI

Publicat și indemnizat să joace, câte pe lângă marile șanse de câștig, contribuie la clădire și întreținere de spitale

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE

REVUE BLEUE

PARAISANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMÉRO: 60 GENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) seule,

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	12 fr.	20 fr.	35 fr.

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) et à la Revue Scientifique (réunies).

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	18 fr.	35 fr.	55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la Revue Politique & Littéraire (Revue Bleue) et de la Revue Scientifique
41 bis, RUE DE CHATEAUDUN — Paris.

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători